

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky (41-KSP)

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Organizace Freya

Freya organisation

Rosolová Tereza

Vedoucí práce: doc. PhDr. Monika Mužáková, Ph.D.

Studijní program: Speciální pedagogika (B7506)

Studijní obor: B SPPG (7506R002)

2020

Poděkování

Srdečně ráda bych tímto poděkovala doc. PhDr. Monice Mužákové, Ph.D. za odborné vedení, opravdu vstřícný a pohotový přístup při komunikaci, věnovaný čas a poskytování rad a připomínek při zpracování bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala všem respondentům, bez kterých by výzkumná část nemohla být realizována, zejména pak Mgr. Lucii Šídové, výkonné ředitelce organizace Freya, která mi byla inspirací při uchopení tématu práce. Poděkování patří také mému partnerovi a rodině, kteří mi byli při psaní práce oporou.

Prohlášení

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Organizace Freya potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 18. 7. 2020

.....

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce zabývá sexualitou u osob se znevýhodněním a související sexuální asistencí. Především kompletním zkoumáním organizace Freya, která se zabývá vzděláváním, poradenstvím a dalšími aktivitami v oblasti sexuality lidí se zdravotním znevýhodněním a seniorů.

První část teoretické části se věnuje sexualitě, sexualitě osob se zdravotním znevýhodněním a sexuální asistenci, terminologii a vzniku v České republice i v zahraničí. Dále stručně komparuje systémy sexuální asistence ve vybraných státech Evropy.

Druhá část zkoumá organizaci Freya. Zabývá se zejména její charakteristikou, podrobnou historií, jejími cíli a principy.

Výzkumná část bude zprostředkována pomocí strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami za využití kvalitativního výzkumu. Cílem výzkumné části práce je zjistit rozdílnost, případně shodnost poskytování sexuální asistence skrze organizaci Freya na úplných počátcích a dnes, a to z pohledu respondentů z různých pozic směrem k organizaci Freya.

Teoretická část si klade za cíl uvedení do oblasti sexuality a sexuality u osob se zdravotním znevýhodněním, podrobné uvedení do sexuální asistence, poslední kapitola teoretické části důsledně seznamuje s organizací Freya, což je hlavním tématem práce. Ve výzkumné části je cílem komparace vnímání sexuální asistence při vzniku Freyi a dnes, dále snaha o rozšíření i dnes tabuizovaného tématu sexuální asistence u široké veřejnosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

organizace Freya, sexualita, zdravotní znevýhodnění, sexualita u osob se zdravotním znevýhodněním, sexuální asistence

ABSTRACT

This thesis is discussing the topic of sexuality of disadvantaged individuals and relevant sexual assistance. Primarily it focuses on examining the Freya organisation, which provides education, consultations and other supporting services in the field of sexuality of disadvantaged and older individuals.

The first part of the theoretical part focuses on sexuality, sexuality of disabled individuals and the terminology and the origin of sexual assistance in the Czech Republic and other countries. Also compares sexual assistance systems in selected European countries.

The second chapter is examining the Freya organisation. In particular characteristics, history, goals, principles and specific services.

In particular its characteristics, in depth history, which is supported by comparisons of sexual assistance systems in other selected European countries, their goals, principles and services. The practical part will be delivered by structured interview with the use of qualitative research.

The goal of practical part was to examine differences or likeness in the sexual assistance services in Freya organisation from the first beginnings and today from the point of view of respondents with various relations to Freya organisation.

The goal of this thesis is introduction in the area of sexuality, sexuality of disabled individuals. Thorough familiarization with Freya organisation as well. The goal of practical part is examining differences or likeness in the sexual assistance services in Freya organisation from the beginnings and today and raising awareness around the topic of sexual assistance which still remains tabu in society today.

KEYWORDS

Freya establishment, sexuality, disabilities, sexuality of people with disabilities, sexual assistance

Obsah

Úvod	10
1 Sexualita	11
1.1 Zdravotní znevýhodnění	12
1.2 Sexualita člověka se zdravotním znevýhodněním	13
1.2.1 Sexualita člověka s mentálním postižením.....	15
1.2.2 Sexualita člověka s tělesným znevýhodněním	18
1.2.3 Sexualita člověka s duševním onemocněním	19
1.2.4 Sexualita seniorů.....	20
2 Sexuální asistence.....	22
2.1 Definice sexuální asistence	22
2.1.1 Pasivní sexuální asistence.....	22
2.1.2 Aktivní sexuální asistence	23
2.2 Etický kodex sexuální asistence.....	25
2.3 Rozdíl mezi sexuální asistencí a prostitucí	26
2.4 Vznik sexuální asistence v zahraničí	27
2.4.1 Komparace systému sexuální asistence ve vybraných státech Evropy	28
2.5 Vznik sexuální asistence v České republice	30
3 Organizace Freya.....	33
3.1 Vznik organizace	33
3.2 Charakteristika	34
3.3 Principy organizace.....	34
3.4 Služby	35
3.4.1 Poradenství	35
3.4.2 Terapie	35

3.4.3	Kurzy	35
3.4.4	Metodická podpora v tématu sexuality.....	37
4	Výzkumná část	38
4.1	Cíle a výzkumné otázky.....	38
4.2	Metoda sběru dat.....	39
4.3	Výzkumný přístup ke sběru dat	41
4.4	Strategie výběru respondentů.....	41
4.5	Etická stránky výzkumu.....	44
4.6	Vlastní pohled na danou problematiku, uzávorkování	44
4.7	Výsledky výzkumného šetření.....	45
4.7.1	Respondent 1	45
4.7.2	Respondent 2	47
4.7.3	Respondent 3	49
4.7.4	Respondent 4	50
4.7.5	Respondent 5	54
4.7.6	Respondent 6	55
5	Interpretace získaných dat	59
5.1	Výsledky analýzy dotazníkových listů	59
5.1.1	Představení respondentů	59
5.1.2	Seznámení s tématikou	61
5.1.3	Pohled dříve, pohled nyní.....	61
5.1.4	Trendy, změny po založení organizace Freya	62
5.1.5	Pohled lidí s postižením, rodiny a okolí	64
5.1.6	Sexuální asistence v zahraničí	64
5.1.7	Zrod sexuální asistence v České republice	64
5.1.8	Sexuální asistence a veřejnost v ČR.....	65

5.1.9	Sexuální asistence a osobní život	66
5.1.10	Publikace	66
5.1.11	Dílní závěry.....	67
Závěr		69
Seznam použitých informačních zdrojů		71
Literatura.....		71
Internetové zdroje		73
Seznam příloh		79
Příloha 1		80
Příloha 2		81
Příloha 3		82
Příloha 4		84

Úvod

Vybrat si téma bakalářské práce, které mě bude bavit, a které bude zároveň přínosné, je velice těžké. Po delším zvažování jsem zvolila problematiku sexuality osob se znevýhodněním, konkrétně pak sexuální asistenci a organizaci Freya, která se sexuální asistencí zabývá. Toto téma je v České republice stále tabuizované, a dokonce jsem se s tímto postojem setkala i v akademické obci. Rozhodla jsem se proto udělat malý krůček směrem dopředu a o něco více pomoci rozšířit podstatné informace v oblasti sexuálního života lidí se znevýhodněním.

Lidé se znevýhodněním mají stejné potřeby jako lidé bez znevýhodnění. Naplnění sexuality je pro ně stejně důležité jako pro lidi patřící k intaktní populaci. Stejně tak důležitý je proces pochopení jejich potřeb a respektu ve směru k lidem se znevýhodněním. Některým lidem se v důsledku znevýhodnění nedostává úplného naplnění jejich sexuálních potřeb, a proto existuje sexuální asistence, která jim s jejich naplněním pomůže.

Odborných prací na téma sexuální asistence bylo napsáno již velké množství, proto jsem se rozhodla svou bakalářskou práci zaměřit na organizaci Freya, což je organizace, která nabízí různorodé služby v oblasti sexuality lidí se znevýhodněním.

V první části textu uvedu čtenáře do problematiky sexuality a zdravotního znevýhodnění, což bude představovat klíčová témata práce. Propojením těchto dvou témat se zaměřím na sexualitu osob s mentálním, tělesným a duševním znevýhodněním, což tvoří hlavní oblasti speciální pedagogiky, na něž se sexuální asistence zaměřuje. Nermalou skupinou, kterou se organizace Freya zabývá, jsou i senioři, proto přiblížím i sexualitu lidí v důchodovém věku. V druhé polovině této části přiblížím i charakteristiku sexuální asistence, rozdíl mezi sexuální asistencí a prostitucí, vznik sexuální asistence v České republice i v zahraničí a stručně komparuji systémy sexuální asistence ve vybraných státech Evropy.

Druhá část bude věnována právě organizaci Freya. Přiblížím vznik organizace, její charakteristiku, principy a zmíním konkrétní nabízené služby.

Třetí část bude část výzkumná. Popsána bude metoda, strategie a cíl výzkumu, dále specifikace výběru respondentů. Výzkumným cílem je komparace vnímání a postojů sexuální asistence při vzniku organizace Freya v České republice na jejím počátku a dnes prostřednictvím strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami s respondenty z různých pozic směrem k organizaci Freya.

1 Sexualita

Sexualita je nedílnou součástí našich životů a rozhodně se nejedná pouze o proces vedoucí k rozmnožení, nýbrž i o proces rekreační, který však nemusí zahrnovat pouze fyzický sex, ale i „potřebu intimního kontaktu s blízkým člověkem, prožitek silného citu, sounáležitosti, opory, spokojenost, pocit potřebnosti pro jiné, sexuální uspokojení, rodičovství, a tím i pokračování rodu“ (Venglářová, 2013, s. 18).

Každý svou sexualitu, tedy „souhrn tělesných, citových, rozumových i společenských stránek člověka jakožto sexuální bytosti, který obohacuje osobnost, zlepšuje její vztahy k lidem a rozvíjí schopnost lásky“ (Štěrbová, 2007, s. 25), vnímá jinak, a také ji odlišnými způsoby naplňuje, tedy přikládá jí různý důraz.

Tento proces se formuje po celý náš život, a to již od dětství, a je v konkrétních etapách života různý. „Od 70. let se sexuologové shodují, že sexuální hry dětí jsou zdravou součástí vývoje a pomáhají dosažení zdravé sexuality v dospělosti“ (Thorová, 2012, s. 14). Náš sexuální život nás nevědomky formuje, harmonizuje utváření identity (Burdová, 1998 cit. dle Štěrbové, 2007) a naplnění našeho očekávání, nás může ovlivňovat pozitivně, ale i negativně. Dle Štěrbové (2007) je sexuální slast zdrojem tělesného, psychologického, intelektuálního a duchovního štěstí, ale dle Thorové (2012) může být i zdrojem frustrací, životní nepohody a zoufalství. To, jak svou sexualitu vnímáme, ovlivňují i naše postoje, hodnoty, statusy, sexuální zkušenosti, které nemusí být vždy chtěné, nebo minimálně pozitivní, díky čemuž narušují zdravé vnímání sexuality a mimo to sexuální zkušenosti přináší velké množství rizik, jakými jsou neplánované otěhotnění a pohlavně přenosné nemoci.

Během vývoje společnosti byla tradičně vnímaná heterosexuální orientace doplněna o přijetí homosexuální orientace, transsexuality a asexuality, kterou Koliba (2019) definuje jako absenci sexuální orientace i sexuální touhy. Každá z těchto orientací naplňuje svou sexualitu různě, stejně tak ji naplňuje odlišně i každý jedinec v závislosti na vlastním prožívání, zkušenostech, ale i kultuře, společnosti a náboženství. Weiss (2010) zmiňuje, že naši sexualitu vyjadřujeme a realizujeme skrze myšlenky, touhy, fantazie, přesvědčení, postoje, hodnoty, dále i skrze chování, role a vztahy.

1.1 Zdravotní znevýhodnění

Zdravotní znevýhodnění, též postižení podle dříve užívaných termínů i invalidita, dle stupňů mentálního postižení taktéž idiocie, imbecilita a debilita apod., má velké množství definic, které pohlížejí na konkrétní aspekty znevýhodnění z pohledu různých lidských sfér. Za zmínku stojí definice WHO (Novosad, 2009), která definuje postižení jako částečné nebo úplné omezení schopnosti vykonávat některou činnost, či více činností, které je způsobeno poruchou nebo dysfunkcí orgánu. Dále Novosad (2009) uvádí, že čeští občané považují za zdravotně postiženého člověka takového jedince, který se tělesnými, smyslovými, duševními schopnostmi odlišuje od běžného stavu pro odpovídající věk a tyto aspekty mu omezují, nebo znemožňují společenské postavení, občané dále předpokládají, že tento stav trvá déle než rok. Sám Novosad zdůrazňuje, že se nemusí jednat o snížení kvality života.

Základní dělení zdravotního postižení je dle Novosada (2009) následující:

- zrakové
- sluchové
- řečové
- tělesné
- mentální
- duševní
- kombinované

Dále lze zdravotní postižení dělit dle doby vzniku na vrozené a získané, dle typu na orgánové a funkční, podle stupně závažnosti na lehké, střední a těžké.

Ve své práci se nebudu zabývat sexualitou člověka se smyslovým postižením, tedy zrakovým, sluchovým a řečovým, jelikož se domnívám, že tyto osoby nemívají s naplněním jejich sexuality tak zásadní problém. U těchto lidí může být problém s navazováním vztahů, nedostatečným sebevědomím, nedostatečnými informacemi o sexualitě, těhotenství, antikoncepci, ochraně apod. Dále mohou trpět nedostatkem podnětů, tedy i těch erotických, avšak vnímání těchto podnětů mohou nahradit jinými smysly, které jsou často více senzitivní (Drábek, 2013). Výše zmíněné jsou roviny, ve kterých je bezesporu nutné lidem se smyslovým postižením pomáhat, avšak nejsou natolik fatální, aby naplnění sexuality vůbec neumožňovaly.

1.2 Sexualita člověka se zdravotním znevýhodněním

Zdravotní znevýhodnění bezesporu ovlivňuje život těchto lidí v mnoha oblastech, tedy i v naplnění sexuality, která u nich existuje stejně tak, jako u lidí intaktní populace. Naše sexualita je zcela stejná, avšak lidé se znevýhodněním mají potíže s jejím naplněním. „Zdravotní postižení může vést k mnoha kvalitativním a kvantitativním změnám, které mohou mít dopad na sexualitu jedince. Problémy s pohyblivostí, ztráta citlivosti, obtíže s komunikací, zhoršená kontrola vyměšování a vylučování, bolest, únava, snížené kognitivní funkce, změny v chování a myšlení, změny v sexuálních funkcích, v povědomí o vlastním těle – to vše má vliv na sexuální život. Sexuální pud také ovlivňuje stres, únava, bolest, strach, denní rutina, dosažení soukromí a samozřejmě i vlastní sebeúcta člověka. Na samotné sexuální funkce a sexuální apetit může mít velký dopad také užívání léků“ (Drábek, 2013, s. 59).

Drábek (2013) mimo jiné zmiňuje, že ve velkém množství případů má zdravotní postižení negativní dopad na psychické prožívání různých situací, které se k sexuálnímu životu vztahují a mohou vést k blokům, nebo úplné rezignaci na plný sexuálně-erotický život.

Drábek (2013) zmiňuje následující druhy obtíží:

- obtíže v komunikaci □ obtíže v pohyblivosti
- obtíže v dálkové orientaci na partnera
- strach ze selhání při sexuálním styku
- nízké sebevědomí v důsledku postižení jako estetického defektu

Předstírat neexistenci sexuálních potřeb u lidí se znevýhodněním je ze strany intaktních lidí velice omezené a může to vést až k nestabilnímu a neúměrnému vnímání prožívaných situací u jedinců se znevýhodněním, neboť ti mohou být v důsledku tohoto postoje frustrováni, úzkostní až agresivní vůči sobě i okolí, mohou mít narušené sebehodnocení a vnímání svého těla (Česká asociace ergoterapeutů, 2017), mohou trpět obsedantně kompulzivním chováním a přejídáním (IPčko.sk, 2019 [online]). Sexuální život nemusí zahrnovat pouze sex, ale i intimitu, tělesnou blízkost, důvěru a touhu po rodině. Odborní pracovníci by proto měli být ve všech těchto oblastech lidem se znevýhodněním nápomocni, „měli by poskytnout handicapovaným informace, pomáhat jim v jejich sociálně-sexuální adaptaci, informovat o

možnostech léčby sexuálních poruch, o možnostech genetického poradenství, asistované reprodukce apod. Cílem je, aby osoby se zdravotním postižením mohly žít podle vlastních představ a podle možnosti srovnatelně se svými vrstevníky“ (Koliba, 2019, s. 150).

„Osoby s fyzickými, kognitivními nebo emočními poruchami mají právo na sexuální vzdělání, na poskytování péče týkající se sexuality a na dostatek příležitostí zapojit se do běžného společenského života. Mají právo vyjadřovat svou sexualitu“ (Thorová, 2013, s. 37).

Eisner (2013) zmiňuje, že potřeba práce se vztahy a sexualitou u lidí se znevýhodněním je zjevná, sám ze své zkušenosti říká, že je-li řešen nějaký problém, takřka vždy má souvislost se sexualitou nebo vztahy klientů. Je tedy potřeba, aby se se sexualitou pracovalo stejně tak, jako u lidí zdravých, ne-li více.

Právo na to, aby mohli i tito lidé naplňovat svou sexualitu, by měla zaopatřit samotná společnost, což je zakotveno v Chartě sexuálních a reprodukčních práv v devátém pravidle, které se zabývá rodinným životem a integritou osobnosti v části standardní pravidla pro vyrovnání příležitosti pro osoby se zdravotním znevýhodněním: „Státy by měly podporovat úplnou účast osob se zdravotním postižením na rodinném životě, měly by podporovat jejich právo na integritu osobnosti a zabezpečit, aby zákony nediskriminovaly osoby se zdravotním postižením v sexuálních vztazích, manželství a rodičovství“ (Usnesení Valného shromáždění OSN z 20. 12. 1993, 9. pravidlo).

Hloušek (2009) dodává, že každý jedinec má právo se svobodně rozhodovat ve věci svého sexuálního a reprodukčního života, avšak s ohledem na práva ostatních.

Je třeba zmínit, že vnímání sexuality je u osob s různým druhem znevýhodnění odlišné.

U lidí s mentálním postižením týkající se komunikace, kognitivního myšlení, chování je nutné „pečovat o kultivaci projevů, realizaci přání a potřeb každého jedince, aby nedocházelo k omezení jeho práv“ (Venglářová, 2013, s. 19), protože právě skupina mentálně znevýhodněných je skupina často sexuálně zneužívaných, zřejmě díky své zranitelnosti a neinformovanosti.

Lidé s tělesným znevýhodněním mají problém se samotným pohybem, bolestí, únavou, citlivostí, mnohdy i s komunikací, inkontinencí.

Lidé v důchodovém věku se potýkají s hormonálními a somatickými změnami, které ovlivňují schopnost naplnit jejich sexuální očekávání.

Právě lidem se znevýhodněním, kteří nejsou schopni sami naplnit představy o svém sexuálním životě, může být nápomocná sexuální asistence, protože ta nejenže zprostředkovává pomoc se sexuálním uspokojením, čímž dochází k naplnění sexuálních potřeb a představ jedince, ale i informuje osoby se znevýhodněním o alternativách, rizicích, metodách sexuálního života, případně napomáhá k vytváření stabilního prostředí k založení vlastní rodiny.

Osvěta je proto podstatnou součástí sexuální asistence, kdy je velmi důležitá práce jak s klientem, tak i s jeho rodiči, partnery. Do osvěty spadají základní informace o pohlaví, orientaci, sexuálním dospívání, sexu, sebeuvědomění a pozitivním sebehodnocení, sociální interakce, přesné stanovení hranic, intimní hygiena, ochrana před početím, ochrana před pohlavně přenosnými nemocemi, ochrana před zneužíváním (Bosch, Suykerbuyk, 2007 cit. dle Eisnera, 2013).

„Příklad: Ve stacionáři se řešil případ napadení manžela asistentky panem Martinem – 28letým mužem se středně těžkým mentálním postižením. Náklonnost, kterou Martin projevoval asistenci pohledem a drobnými dárky vyráběnými ve stacionáři, nebyla brána vážně. Asistentka s Martinem o vztazích nemluvila a náklonnost přijímala jako cosi neškodného od člověka s postižením, který je milý a svým chováním nemyslí nic, co se by se týkalo sexuálních nebo vztahových potřeb. Po čase byl Martin svědkem toho, že asistentku vyzvedl v práci manžel. Ten svou ženu objal a políbil. Martin se rozeběhl a s křikem do muže narazil. Nikdo se nezranil, ale tak se věc začala projednávat s matkou Martina a pro situaci se hledala nejrůznější vysvětlení kromě toho, že Martin je dospělý, pohlavně zralý muž, který má v oblasti sexuality a vztahů neuspokojené potřeby, jimž nerozumí, stejně jako hranicím, které je potřeba dodržet. Protože se Martinovy výpady opakovaly a jejich skutečnou příčinu stále nikdo neřešil, byla mu následně nasazena medikace“ (Eisnes, 2013, s. 44).

1.2.1 Sexualita člověka s mentálním postižením

Ještě před pár lety bylo téma sexuality u lidí s mentálním znevýhodněním velké tabu, s jejich sexualitou se vůbec nepracovalo, ani se o ní nemluvilo. Sexualita lidí s mentálním postižením byla spojována s mýty, že jsou asexuální, že navzdory mentálnímu a fyzickému věku nemají „dospělé“ potřeby, jsou hypersexuální a sexuálně deviantní, což se dá korigovat pouze

medikací (Eisner, 2013). Naštěstí se situace v České republice neustále zlepšuje, téma již není tolik tabuizované a na nesmyslné mýty se zapomíná.

„Příklad 1: Do poradny přišla asistentka poskytující terénní asistenci mladému muži s postižením. Vyzvedávala ho každý týden ve stejný čas v bytě, kde bydlel s matkou. Jakmile s Tomášem vyšla na ulici, vytáhl penis z kalhot a začal masturbovat. Po ulici okolo jezdily tramvaje a asistentka již přišla do poradny s diagnózou, že má klienta exhibicionistu, kterého navíc vzrušují tramvaje. Důvodem Tomášova chování však nebyl ani exhibicionismus, ani tramvaje. Žil s matkou v malém bytě, kde neměl žádné soukromí. Matka ho hlídala a zakazovala mu masturbovat. Jediná šance tedy byla při asistenci, kdy se Tomáš dostával z dosahu matky. Využíval zaskočené asistentky a masturboval hned, jak to šlo, tedy na ulici“ (Eisner, 2013, s. 122-123).

Lidé s mentálním postižením mají atypický vývoj, tělesná a psychosociální zralost nemusí být souběžná, puberta může nastoupit dříve, ale i později. Je proto důležité se sexualitou jedince pracovat již od dětství, v rámci něhož bychom se měli zaměřit na přirozený pocit studu, intimní hygienu, později dítě informovat a korigovat, dále pak podporovat jeho sexuální zdraví, pomoci s realizací jeho potřeb (Venglářová, 2013). Mentálně znevýhodnění často trpí nedostatky v komunikaci, kognitivním myšlení, chování, sociálních kompetencích, je u nich nutné „pečovat o kultivaci projevů, realizaci přání a potřeb každého jedince, aby nedocházelo k omezení jeho práv“ (Venglářová, 2013, s. 19). Jejich práva jsou ukotvena v Chartě sexuálních a reprodukčních práv, ale i v Deklaraci práv mentálně postižených (Deklarace sexuálních práv, 1997), ve které je stanoveno, že jedinec s mentálním znevýhodněním má stejná práva jako ostatní občané, včetně práva na výchovu, osvětu a ochranu proti využívání a zneužívání.

Podívejme se nyní na skutečnost, jak se liší sexuální vývoj v různých stupních mentálního znevýhodnění:

Osoby s lehkým stupněm mentálního znevýhodnění (IQ 69-50): jejich sexualita je srovnatelná se sexualitou lidí bez znevýhodnění, jsou poměrně zdatní v sociálních interakcích a jsou schopni vést běžný sexuální život. Sociální interakce s vrstevníky jim napomáhají k vytváření sexuálních vztahů a zisku informací. Zde je důraz kladen na osvětu, která by měla stanovit jasná pravidla v oblasti přirozeného studu, promiskuity, určení hodnot sexu, věrnosti ve vztahu, dodržování intimní hygieny a najít vhodnou formu antikoncepce,

dále definovat, co je a co není zneužívání, abychom předcházeli páchání trestních činů na jejich osobě. Pokud žijí partnerský život, často jsou přehnaně fixováni na svém protějšku.

Osoby se středně těžkým stupněm mentálního znevýhodnění (IQ 35-49) potřebují individuální přístup, který bude úměrný k jejich mentálním schopnostem. Zájem o sociální interakci je u těchto osob zachován, avšak velmi často je narušena jejich komunikační schopnost, tím pádem dochází k omezení kontaktů. Zájem o sexuální život je sice individuální, ale u většiny zůstává zachován. Naplnění své sexuality dosahují pomocí autostimulace, proto je zde kladem důraz informovat je o vhodném prostředí, kde masturbaci provádět, o vhodných a nebolestivých metodách. Druhým způsobem, jak tito lidé naplňují svou sexualitu, je její dosažení sexuální aktivitou v partnerských vztazích, zde je kladen důraz na fyzicky bezpečný sex, antikoncepční metody, intimní hygienu a stanovení hranic, že sex je ryze dobrovolný.

Osoby s těžkým až hlubokým stupněm mentálního znevýhodnění (IQ pod 34) opět potřebují individuální přístup. Nevyhledávají sociální interakce, ani stabilní sexuální život. Své potřeby naplňují impulzivně a pudově pomocí doteků, tulení, masturbace, zájmu o anální oblast (Thorová, 2013), zřídka sexem. Je zde nutné dát z naší strany jedinci podporu a prostor k naplnění jeho sexuálních potřeb a dohlédnout na bezpečnou formu autostimulace.

U trvale ležících pacientů je na místě sexuální asistence pod dohledem odborného personálu.

Lidi s mentálním znevýhodněním je velmi důležité přesně a jasně informovat, proto je při poskytování sexuální asistence velmi důležitá osvěta, v rámci které je velmi důležitá práce jak s klientem, tak i s jeho rodiči, partnery. Do osvěty spadají základní informace o pohlaví, orientaci, sexuálním dospívání, masturbaci, zejména vhodné a bezpečné masturbaci, orgasmu, sexu, sexuálních pomůckách, sebeuvědomění a pozitivním sebehodnocení, sociální interakci, přesném stanovení hranic, intimní hygieně, ochraně před početím, ochraně před pohlavně přenosnými nemocemi, ochraně před zneužíváním, prevenci promiskuity a nevěry. Při poskytování osvěty je podstatné respektovat choulostivost tématu, proto je důležité uzpůsobit skupinu dle pohlaví a věku klientů, musíme zohlednit i jejich mentální úroveň, stejně jako zkušenosti a představy. S ohledem na mentální znevýhodnění je účinné praktikovat jasnou názornost a interaktivitu v podobě DVD, obrázků, figurín, konkrétních pomůcek a antikoncepčních metod (Bosch, Suykerbuyk, 2007 cit. dle Eisnera, 2013).

Stejně jako u lidí bez znevýhodnění, je sexualita velmi individuální. Někdo sex nevyhledává, jinému postačí autostimulace, jiný vyhledává párovou sexuální aktivitu. V případě párové sexuální aktivity je kladen důraz na osvětu. V případě autostimulace, tedy pokud klient není schopen ji provést sám, je na místě pomoc odborníků. Venglářová (2013) uvádí, že v sociálních službách se v takovém případě pracuje s poskytnutím erotických pomůcek, legální pornografie a to pouze u klientů starších 18 let. Dále pak zdůrazňuje, že aktivní pomoc při masturbaci je nemístná. „Citová deprivace klienta pak může vést k rozvoji erotických představ či fantazií o možném vztahu. Z hlediska zákona by se jednalo o zneužití závislosti osoby s mentálním postižením na pracovníkovi a mohlo by to být hodnoceno jako trestný čin“ (Venglářová, 2013, s. 138). Ani asistence rodiče se nedoporučuje, rodič by neměl masturbaci zprostředkovávat, protože mentálně znevýhodněný jedinec by pak mohl dosáhnout dojmu, že sex mu bude vždy zprostředkován kýmkoliv. Venglářová (2013) zmiňuje i podstatný fakt, že pokud dítě s mentálním postižením dosáhne dospělosti a nebude zbaveno právní zodpovědnosti, je tedy rodič zodpovědný i za své sexuální chování a sex mezi rodiči a dětmi je nepřípustný. Rodič by maximálně mohl obstarat erotické pomůcky, čímž potlačují chuť dítěte posouvat se dál. Proto je nutno zvolit legální a nejvhodnější metodu, tedy požádat placenou sexuální službu.

1.2.2 Sexualita člověka s tělesným znevýhodněním

Osoby s tělesným znevýhodněním jsou většinou omezeny v hybnosti a pohybu. Toto omezení se může projevovat v různých formách paréz až plegie, což limituje naplnění základních lidských potřeb. Velký vliv na dosažení sexuálních potřeb může mít i nízké sebevědomí, narušené sebepojetí, které vyplývá z tělesného vzhledu (Weiss, 2010). Jejich sociální interakce a naplnění sexuálních potřeb je tedy velmi omezeno navzdory spastickým končetinám. Zejména u lidí, kteří tělesným znevýhodněním utrpěli během života, ale nesmíme zapomínat na to, že jejich sexuální potřeby existují a měly by být naplněny. Proto se volí alternativní metody, v rámci kterých se využívají erotické pomůcky, asistovaný sex, v němž je prováděna dopomoc páru asistentem (Drábek, 2013), dále budování sebevědomí, ale využívá se i pomoc sexuálního asistenta.

U poranění míchy, páteře je možné mít pohlavní styk a plánovat rodičovství. Erekcce je často narušená, avšak za pomoci tablet, injekce je řešitelná. Orgasmus po poranění není stejný, může chybět, zejména u mužů, kvůli odlišné funkci a pozici genitálu, avšak obě pohlaví mohou prožívat psychogenní orgasmus (Koliba, 2019), pocitový, bez svalových stahů. „Sexualita lidí s postižením je velmi různorodá. Jejich sexuální praktiky mohou být jiné než u intaktní populace. Ochrnutí lidé říkají, že s příchodem postižení se jejich senzibilita a erotogenní zóny kompletně přesunuly z necitlivých tělesných partií a že si vyvinuly nový způsob sexuálního prožívání“ (Pro familia, 2005 cit. dle Šídové, 2013, s. 127).

U lidí, kteří trpí epilepsií, dochází ke snížení zájmu o sex. Je tomu tak kvůli medikaci, ale nedochází k sexuálním dysfunkcím (Drábek, 2013).

Důkazem sexuality lidí s tělesným znevýhodněním je i rozhovor s jednou ze sexuálních asistentek, která dojížděla rok a půl ke klientovi, který byl ve vigilním kómatu. „Bazální stimulací nebo dotekem se vyvolávají věci, které jsou uloženy v podvědomí, protože kluk sexualitu zažil, bylo mu přes dvacet, když měl nehodu. Tělo fyziologicky funguje a dosáhne orgasmu, i když nechodí a nemluví“ (irozhlas.cz, 2018 [online]).

1.2.3 Sexualita člověka s duševním onemocněním

Specifickou skupinou tvoří i lidé s duševním onemocněním. Duševní poruchy ovlivňují každodenní život klientů, avšak jiným způsobem než u lidí s mentálním nebo tělesným znevýhodněním, k čemuž se přidružuje i užívání psychofarmak, která ovlivňují smyslové vnímání, způsobují celkový útlum, přibývání na váze, útlum sexuálního zájmu. Proto je důležité přesné dodržování užívání medikace, případná konzultace a změna medikace, avšak vždy pod dozorem psychiatra, případně sexuologa.

Dle Venglářové (2013) duševní poruchy můžeme rozdělit na psychózy a na těžší formy afektivních poruch, které značně ovlivňují vnímání, myšlení, emotivitu, mohou se také objevovat halucinace, bludy, což může zapříčinit odmítnutí okolí, ale i fakt, že oni sami mohou ze strachu vyhledávat samotu, s čímž koresponduje i jejich sexuální život.

Psychózy se zpravidla vyskytují až v dospělosti, tudíž psychosociální vývoj byl dokonán a může docházet k sexuálnímu nenaplnění. U bludů je velmi častý výskyt žárliveckých bludů,

erotomanických bludů a bludů spojených se znásilněním nebo sebepoškozením v oblasti intimních partií. Lidé trpící psychózami často ztrácí zábrany, a tak dochází k nevhodnému sexuálnímu chování. Je důležité zdůraznit, že lidé trpící těžkými formami psychóz jsou zbaveni svéprávnosti, tedy nejsou trestně zodpovědní, je proto potřeba dbát na pevné stanovení hranic pomocí osvěty (Venglářová, 2013).

Mezi další duševní onemocnění, která mají vliv na sexuální život, patří deprese a bipolární porucha. U člověka trpícího těmito poruchami se vyskytuje snížený zájem o sexuální život, což je primární příčina deprese, ale i vliv farmak a strach ze selhání. V manických stavech se může vyskytovat přehnaný zájem o sex, promiskuita, což může ovlivnit společenský, partnerský život a ohrozit zdraví jedince (Venglářová, 2013).

Závislost na alkoholu a psychoaktivních látkách, které se bezesporu do duševních onemocnění řadí také, mohou mít též vliv na sexuální život člověka. Krátkodobě mohou být návykové látky prostředkem k naplnění sexuálních potřeb, protože se lidé snadněji seznámí, dochází k uvolnění, k oddálení orgasmu, avšak dlouhodobě mají návykové látky neblahý vliv na sexuální život. U opiátů dochází ke ztrátě libida, k sexuálním dysfunkcím, u stimulantů může docházet k promiskuitě, prostituci, ztrátě zábran vedoucích k poranění, psychické újmě, k riziku sexuálně přenosných nemocí, nechtěnému početí (Venglářová, 2013).

1.2.4 Sexualita seniorů

Lidská sexualita se v průběhu života vyvíjí a mění. S vyšším věkem dochází v těle k hormonálním, fyzickým, organickým a psychickým změnám, které mění dynamiku sexuálního života. V pozdějším věku je sexualita orientována hlavně na tělesnou a citovou blízkost a něhu (Koliba, 2019), ale i přes uvedené bychom měli sexualitu vnímat jako něco zcela individuálního a neměli bychom na seniory pohlížet jako na sexuálně neaktivní jedince. Naopak, senioři mají více času na experimentování, mají množství zkušeností, které mohou vést k snazšímu naplnění cílů, a nemusí řešit antikoncepci. V Elpidě, tedy organizaci, která podporuje lidi v důchodovém věku v kulturních a vzdělávacích aktivitách, byl proveden výzkum, z něhož vyplynulo, že ze 195 respondentů je 21 % pravidelně sexuálně aktivních (flowee.cz, 2019 [online]).

Výše zmíněné je naplněno u jedince, který je vitální úměrně svému věku. Řada aspektů, které stáří doprovází, komplikuje seniorům naplnění jejich sexuálních životů. Značnou roli hrají nemoci, užívání léků, řídnutí kostí, svalová ochablost, inkontinence, psychická deprivace ze stáří, změny fyzického vzhledu, psychická obava z nevládnutí aktu- to vše může zapříčinit ztrátu sexuálního libida, hormonální změny, s kterými se pojí nedostatečná přirozená lubrikace, bolesti při aktu, erektilní dysfunkce, ale rozhodně nic z uvedeného není nutností k sexuální abstinenci. Proto je sexuální asistence určena i lidem v důchodovém věku, kteří nejsou sami schopni naplnit své sexuální potřeby, často je ale zapotřebí multidisciplinární propojení s lékařským personálem.

Je ale potřeba pohlížet i na druhou stránku sexuality seniorů. Dochází u nich totiž k organickým změnám, které mohou vyvolat nevhodné sexuální chování zapříčiněné např. demencí, bezbrannost seniorů z nich pak dělá i snadný objekt sexuálního násilí s nízkou věrohodností. V případě sexuálního aktu mezi dvěma seniory, trpícími demencí, je nutná sexuální osvěta, aby byl akt chtěný oběma aktéry, aby byl bezpečný a praktikován v soukromí (Venglářová, 2013).

„Příklad: Manželský pár žije již řadu let v domově pro seniory. Oba manželé trpí demencí, žena má vyšší stupeň onemocnění. Nekomunikuje, je tichá, plačtivá. Manžel je spíše zlostný, má časté konflikty s personálem, rovněž trpí poruchou aktuální paměti. Muž se stále domáhá sexuálního kontaktu s manželkou a v noci ho realizuje. Pracovnice v přímé péči nachází ženu uplakanou, vyděšenou. V noci bývá neklidná, špatně spí. Mají obavy, zda žena rozumí sexuální aktivitě a přijímá ji dobrovolně, nebo jde o automatické chování či přímo svolení ze strachu. Pokud není možné s klientkou komunikovat verbálně, informace o psychickém stavu můžeme čerpat z neverbálních projevů. Zde je patrné, že klientce není intimní kontakt příjemný, dokonce se ho obává. Právo klientky na odmítnutí je nadřazeno sexuální potřebě jejího manžela. Pracovníci musí taktně, ale rázně objasnit manželovi situaci. Vhodné je zdůvodnit ji změnou zdravotního stavu, ne strachu z manžela“ (Venglářová, 2013, s. 180).

2 Sexuální asistence

2.1 Definice sexuální asistence

Sexuální asistence neboli sexuální poradenství, lze definovat jako sexuální doprovázení, dle Šídové (2013) také servis tělesného kontaktu, alternativní zprostředkování partnerů, náhradní partnerství a práce dotykového pracovníka.

V České republice se sexuální asistence začala objevovat od roku 2015, v ostatních zemích, především evropských, zhruba o 15 let dříve. První zmínky se u nás ovšem vyskytovaly již v roce 2013, na mezinárodní konferenci ROZKOŠ bez RIZIKA, která nesla název „Ze sexbyznysu na trh práce“, po níž se začala organizovat konference a školení pro zařízení se znevýhodněními osobami (Šídová, 2013).

Sexuální asistence je, jak z názvu vyplývá, asistenční služba, která je poskytována znevýhodněným osobám, případně lidem v důchodovém věku a dlouhodobě nemocným, sloužící k naplnění jejich sexuálních potřeb a zájmů, které mohou být naplněny i aktivní pomocí. Službu vykonává sexuální asistentka či asistent, „kteří nabízejí podpůrné aktivity pro osoby s handicapem a pomáhají jim prožívat jejich sexuální potřeby“ (Šídová, 2013, s. 126). Sexuální asistenci rozdělujeme na pasivní a aktivní.

2.1.1 Pasivní sexuální asistence

Pokud se asistent aktivně nepodílí na naplnění potřeb klienta, říká se mu pasivní sexuální asistent, intimní asistent, sexuální důvěrník, nebo konzultant v oblasti sexuality a jeho posláním je poradenství a vzdělávání v oblasti sexuality. Pasivní sexuální asistenci provádějí zejména sociální pracovníci a pracovníci v pomáhajících organizacích. Tito pracovníci pomáhají se základními otázkami sexuality, poznáváním těla klienta, s poskytováním erotických a antikoncepčních pomůcek, nabízejí sexuální a vztahové poradenství, osvětu pro ně i rodinu v rizicích sexuálního života a zprostředkovávají kontakt na sexuální asistenty a informují o službě aktivní sexuální asistence (Šídová, 2013).

2.1.2 Aktivní sexuální asistence

Aktivní sexuální asistent poskytuje „všechny formy asistence, při nichž jsou spolupracovníci aktivně vtaženi do sexuální interakce“ (Walter, 2004 cit. dle Šídové, 2013, s. 126). Sexuální asistent učí, jak s erotickými pomůckami zacházet, může poskytovat podporu při stimulaci těmito pomůckami, může navádět klienta k tomu, jak správně masturbovat, přijímat nahotu, učí, jak provádět intimní hygienu, může provádět erotické masáže, ale i sexuální styk za úplatu, který může být i více specializovaný, párům může pomoci při pohlavním styku tzv. asistovaná soulož.

Velmi přínosný je fakt, že klient vnímá sexualitu pozitivně a tím lze předejít zneužívání. Jelikož je vykonávání této služby velmi intimní záležitostí, asistenty se často stávají bývalí, ale i současní, sexuální pracovníci, dle Šídové (2013) ale i pečovatelé a fyzioterapeuti. Každý sexuální asistent si sám volí, co bude a nebude vykonávat.

Je důležité zmínit, že se jedná o externí placenou službu, která je prováděna sexuálními asistenty/asistentkami, nikoliv zaměstnanci sociálních služeb, kteří prošli odborným školením (Koliba, 2019) v oblasti pečovatelsví a pedagogiky, měli by být „vzděláni psychologicky, fyziologicky a mít znalosti z ošetrovatelství, aby mohli s handicapovanými zacházet zodpovědně“ (Walter, 2004 cit. dle Šídové, 2013, s. 127).

Organizace Freya zdůrazňuje, že asistenti musí absolvovat specializovaný kurz, získat certifikát a podepsat etický kodex sexuálního asistenta. Zda budou do kurzu přijati, rozhodují vedoucí kurzu, kteří kladou důraz na to, jak mají zájemci zpracovanou svou sexualitu, zda si umí nastavit hranice, říct ne, jak umí navázat kontakt, a jak umí pracovat s tělem (Zpravodaj, 2018).

„Co všechno musí sexuální asistentka znát a umět, aby se jí mohla stát? V první řadě musí mít zpracovanou svoji sexualitu a mít dobrý vztah ke svému tělu a kladný vztah k práci s lidmi. Měla by být komunikačně zdatná a umět si nastavit a udržet své hranice profesionální práce. Důležité je mít citlivý přístup, rozumět tomu, co sexuální asistence je, a při práci vnímat individualitu člověka a jít s ním na té cestě stejně rychle, jak dotyčný potřebuje. Některé z vybraných žen také mají za sebou kurzy masáží, tantry, body work a další“ (ŽijusHandicapem.cz, 2016 [online]).

Kompletní seznam proškolených sexuálních asistentek a asistentů je dostupný na webových stránkách Freyi, v současné době jich je v České republice osmnáct, z toho dva muži. V seznamu sexuálních asistentek a asistentů se vždy nachází jejich fotografie, zřídka jejich obličej, dále kraj, stručný popis jejich osoby, jejich praxe a specializace.

Jak již bylo řečeno, sexuální asistence je individuální a dlouhodobá spolupráce, proto je důležitá úvodní schůzka asistenta s budoucím klientem, která je věnována seznámení, aby došlo k navození důvěry a pohody. Na této schůzce je nutné sdělit si představy a další postupy. Cena úvodní schůzky je 500 Kč/hod. Pokud se klient a asistent shodnou v následujících postupech, je možné si sjednat asistenci, která je účtována 1 200 Kč/hod.

Sexuální asistentky organizace Freya pracují jako osoby samostatně výdělečně činné, nejsou jim proto ze strany organizace propláceny náklady na cestu, tyto výdaje tak hradí klient. Sexuální asistence je vykonávána osobou samostatně výdělečně činnou, nikoliv organizací Freya. Ta kontakty pouze nabízí, nikoliv poskytuje a nemá ze samotné služby sexuální asistence žádný finanční zisk (Freya, © 2015 [online]).

Šídová (2013) zdůrazňuje, že veškeré služby musí být chtěné z obou stran, což je u klientů s těžkým postižením nesnadné rozpoznat, a proto např. v Německu existují konkrétní podmínky, za jakých okolností asistenti či asistentky službu poskytnou, a za jakých ne, ukotveny v zákoně. Proto sexuální asistence nemůže být prováděna na osobě, která je neschopna klást jakýkoliv odpor a na osobě, která je relativně neschopna klást odpor. V takovém případě by sexuální asistence byla brána jako zneužití. Dále se nedoporučuje sexuální asistenci provozovat s klientem, který není seznámen se sexuální asistencí.

Šídová (2013) uvádí, že aktivní sexuální asistenci vyhledávají klienti výhradně sami a mezi klientelou je zhruba 96 % heterosexuálních mužů a 4 % heterosexuálních žen. Zřídka se stává, že sexuální asistenci vyhledávají sociální pracovníci, nebo rodinní příslušníci, kteří klientovi službu zprostředkují, kteří sexuální asistenci považují za ventil sexuálního násilí a agrese u mužů. Je ale nutné nechávat sexuální naplnění jako klíč k vyřešení všech problémů, které jedinec prožívá. Nejčastější cílovou skupinou, která sexuální asistenci vyhledává, jsou muži s tělesným znevýhodněním, kteří mají problém navázat partnerský vztah (Deník N, 2018 [online]) v průměrném věku kolem 40 let (info.cz, 2018 [online]).

Sexualitě žen se znevýhodněním se věnuje malá pozornost, většinou se řeší především ochrana před těhotněním a zneužitím. Od proškolení dvou sexuálních asistentů jejich služeb využila pouze jedna klientka, ačkoliv před zavedením této asistence byl o asistenty - muže velký zájem. Důvod toho, proč ženy nevyhledávají sexuální asistenci v takové míře jako muži, je způsoben citovým založením žen, které preferují vztahy, dále ženy mohou mít obavy, že by sexuální asistent mohl být „divný“ a kompenzoval by si na nich vlastní sexualitu (Aktuálně.cz, 2020 [online]).

První žena, která v České republice využila sexuální asistence sexuální asistentkou, se otevřeně svěřila Lucii Šídové se svou první zkušeností.

„Pokud chcete, budu moc ráda, pokud nám řeknete, jak schůzka probíhala?“

Chvíli jsme si povídaly, pak jsem si zkoušela nasadit kondom na pomůcku, a nakonec mi asistentka udělala masáž. Během celé asistence brala asistentka velké ohledy na můj zdravotní stav a na mé potřeby a přání. Bylo to skvělé.

Změnilo se něco ve vašem životě díky službě sexuální asistence?

Ano, cítím se více jako normální žena. Lépe vnímám svoje tělo. Po asistenci se mi lépe hýbe, mluví i sedí na vozíku. Někdy se pohybuji lépe než po cvičení. Mám větší sebevědomí. Mám si s kým otevřeně promluvit o intimních tématech. Celkově se cítím lépe.

Služby sexuálních asistentek využívají hlavně muži, ženy by možná raději využily služeb sexuálního asistenta. Přitom sexuální asistentky pracují s každým bez rozdílu pohlaví. Z jakého důvodu byste tuto službu doporučila jiným ženám?

Využít služeb asistentek je určitě moc fajn. Ženy se nemají čeho obávat. Služba by byla určitě prospěšná i pro páry. Asistence určitě ženám pomůže v mnoha oblastech, především v tom, že poznají lépe své tělo. Zlepší se jim sebevědomí a možná se jim bude i lépe hýbat. Možná budou mít větší odvahu navázat partnerský vztah“ (Freya, © 2015 [online]).

2.2 Etický kodex sexuální asistence

Nutností k vykonávání služby sexuální asistence je seznámení se s etickým kodexem sexuální asistence a jeho podepsání. Kodex byl sestaven s ohledem na klienta k maximální profesionalizaci služby. Etický kodex přesněji definuje sexuální asistenci následovně: „profesionální sexuální asistence je pravidelná, příležitostná či přechodná služba, která podléhá svobodnému souhlasu, dodržování platných zákonů a zásadně ochrany zdraví všech protagonistů/ek“ (Freya, © 2015 [online]).

Podepsáním kodexu se sexuální asistentky a asistenti zavazují, že službu budou vykovávat s úctou a respektem, budou hledět na klientovu individualitu a pocit bezpečí. Kodex ukotvuje hodnoty, nabídku a poskytování služby, práva a povinnosti klientů, komunikaci a mlčenlivost, atmosféru a praktické záležitosti, hygienu, schůzky a odměnu (Freya, © 2015 [online]).

Z konkrétních ustanovení je důležité zmínit, že služba může být poskytnuta pouze osobě starší 18 let a je ryze dobrovolná a sexuální asistenci musí vyhledat samotní klienti, případně jejich příbuzní. Významnými hodnotami služby jsou vzájemné poznání, důvěra a pocit bezpečí, dodržování hygieny a ochrany před pohlavně přenosnými nemocemi. Vzhledem k intimitě služby je samozřejmostí diskrétnost a mlčenlivost. Sexuální asistentky a asistenti musí absolvovat pravidelné supervize a ve službě se musí stále vzdělávat (Freya, © 2015 [online]).

Práce se sexualitou klienta se řídí i dle Etického kodexu Společnosti sociálních pracovníků České republiky, v němž je klíčový respekt k jedinečnosti klienta a dle Štěrbové (2007) také fakt, že se všemi informacemi o intimních příbězích klientů, o jejich prožívání, chování, progresu a zdraví se pracuje jako s velmi důvěrnými informacemi.

2.3 Rozdíl mezi sexuální asistencí a prostitucí

Prostituce je jednorázová, masová, sexuální asistence opakovaná, individuální. Během sexuální asistence dojde k více sezením, které slouží k seznámení klienta s asistentem a k prohloubení jejich vzájemné důvěry, porozumění a intimity. Sexuální asistence zahrnuje i nácvik technik vedoucí k autostimulaci a tím k nezávislosti na asistentovi a nemusí při ní docházet k sexuálnímu uspokojení. Asistenci jsou dále školeni, jak o sexualitě s klienty mluvit a jak s nimi fyzicky zacházet (Koliba, 2019).

Další rozdíl tvoří dle Šídové (2013) skutečnost, že sexuální asistence se provádí s úctou, respektem, systematicky a není zde primární ekonomický výdělek. Asistenti navíc mohou v této oblasti vzdělávat i rodinné příslušníky a pracovníky sociálních a zdravotnických zařízení.

Z hlediska práva není prostituce v České republice nelegální, zároveň ale není výhradně povolena a z etického pohledu společnosti je brána minimálně jako nemorální. Nelegální je z pohledu našeho práva trestný čin kuplířství, kam spadá i zprostředkování sexuálních služeb za úplatu (Šídová, 2018).

Kuplířství je ukotveno v Trestním zákoníku 40/2009 Sb. dle § 189 a je definováno následovně: „1) Kdo jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na čtyři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci. 2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1. v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch nebo jako člen organizované skupiny. 3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1. těžkou újmu na zdraví. 4) Odnětím svobody na osm až patnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1. smrt“ (zákony.centrum.cz, [online]).

Ačkoliv může být velmi těžké nepřekročit hranici stanovenou zákonem, je nutno podotknout, že ani organizace Freya, ani žádná jiná organizace se nepodílí na procesu kuplířství, kontakt probíhá výhradě mezi klientem a sexuálním asistentem a veškerý finanční zisk náleží asistentovi, který je evidován jako osoba samostatně výdělečně činná a řádně odvádí sociální a zdravotní pojištění (Freya, © 2015 [online]).

2.4 Vznik sexuální asistence v zahraničí

V zahraničí se dozvídáme o sexuální asistenci dříve než u nás, a to zhruba o 15 let, avšak kořeny této služby sahají ještě dále. Prvními státy, ve kterých byla sexuální asistence přijata a zavedena, byly dle Šídové (2013) Německo, Holandsko, Švýcarsko, Rakousko, Itálie, Francie, Austrálie, Dánsko a Spojené Státy Americké.

V USA již v roce 1973 vznikla Mezinárodní asociace profesionálních sexuálních náhradníků, v níž byla umožněna první legální sexuální asistence. Ve stejný rok se stala sexuální asistence zákonnou i v Nizozemsku. V roce 1992 se ve Švýcarsku legalizovala prostituce,

tím pádem i sexuální asistence a postupně se v legalizování sexuální asistence přidávaly i ostatní státy Evropy (Šídová, 2013).

Šídová (2013) zmiňuje organizaci EPSEAS, což je mezinárodní platforma sexuální asistence pro osoby se zdravotním postižením, která sjednocuje osoby a organizace, které jsou zaangażované v sexuální asistenci. Primárním úkolem platformy je pomoc při naplňování sexuálních životů jedinců s postižením a seniorů. Česká organizace Freya se též sdružuje pod EPSEAS.

2.4.1 Komparace systému sexuální asistence ve vybraných státech Evropy

Na sexuální asistenci panuje z pohledu mnohých států velmi odlišný názor. Přijetí sexuální asistence souvisí s přístupem k sexualitě jako takové, a tedy vyplývá z náboženských, morálních, ekonomických, sociálních hodnot jednotlivých států.

V současné době je sexuální asistence oficiálně nabízena ve Švýcarsku, Finsku, Anglii, Dánsku, Belgii, Nizozemí, Německu a Rakousku a tyto státy jsou bezesporu velkým zdrojem inspirace pro sexuální asistenci u nás.

Německo

V Německu ke kvalifikaci pro výkon této činnosti náleží kurz pro sexuální asistenty, který pořádá organizace Pro familia. Dle Šídové (2013) má kurz devět přednášek, kdy každá trvá čtyři hodiny a obsahuje specifická témata, jako je prevence, hygiena, první pomoc, role sexuální asistence, znalost tělesných postižení, sexualita apod. Výstupem kurzu je certifikát. V Německu je sexuální asistence poměrně drahá, zřejmě kvůli nízkému počtu asistentek. Dle Šídové (2013) je cena za hodinu zhruba 120 eur a aktivní sexuální asistence spadá pod Zákon o prostituci, který je definován jako sexuální činnost za předem domluvenou úplatou.

Veškeré služby musí být chtěné z obou stran, což je u klientů s těžkým postižením obtížné rozpoznat, a proto jsou podmínky, za kterých asistentky službu poskytnou a za kterých ne, ukotveny v zákoně o prostituci. Z tohoto důvodu sexuální asistence nemůže být prováděna na osobě, která je neschopna klást jakýkoliv odpor, a na osobě, která je relativně neschopna

klást odpor. V takovém případě by sexuální asistence byla brána jako zneužití (Šídová, 2013).

Německá organizace Pro familia, která vznikla již v 50. letech minulého století, se velmi zasloužila o rozšíření sexuální asistence v tomto sousedním státu. Rukama organizace prošly již přes čtyři tisíce odborníků celkem ve sto osmdesáti poradenských zařízeních. Organizace pořádá rekvalifikační kurz pro sexuální asistenty, ale zabývá se i tématem sexuálního násilí, ochranou před početím a pohlavně přenosnými nemocemi (Šídová, 2013).

Švýcarsko

Ve Švýcarsku je sexuální asistence na velmi vysoké úrovni a mluví se o ní již v minulém století. V této zemi existují dokonce dvě organizace, které se sexuální asistencí zabývají. První byla organizace SEHP, která vznikla již v roce 1986 a od roku 2006 školí sexuální asistentky a asistenty. V roce 2009 v návaznosti na SEHP vznikla Corps Solidaries.

K sexuální asistenci je nutné tříleté pomaturitní studium, uchazeč také potřebuje psychologický posudek, čistý trestní rejstřík a je nutné projít několika kolovým přijímacím řízením, ve kterém je kladen důraz na empatii, jemnost, sebeuvědomění, motivaci a komunikaci. Ve Švýcarsku je po letech snahy sexuální asistence legalizovaná, tudíž je oficiálním zaměstnáním, avšak nesmí být jediným a hlavním výdělkem. Na tuto službu zde přispívá i pojišťovna a to zhruba 80 eur za službu (Šídová, 2013).

Belgie

V Belgii je sexuální asistence poměrně novou záležitostí, neboť se zde začala objevovat na začátku 20. století, ale již dnes je na opravdu velmi vysoké úrovni. V roce 2008 byla založena organizace Aditi, která byla reakcí na žádost odborníků a klientů. Myšlenkou Aditi je, že „sexualita není jen základní potřeba, ale také základní právo“ (Freya, ADITI [online]). Šídová (2016) uvádí, že organizace poskytuje poradenskou a edukační složku a také je velkým propagátorem sexuální asistence. Kurz pro vykonávání této služby se pořádá dokonce čtyřikrát za rok. V Belgii je o toto téma velký zájem a zhruba polovina klientů, kteří organizaci kontaktují, se poptává po sexuální asistenci jako službě. Cena za službu je opět vyšší než v České republice a činí zhruba 100 eur.

Stejně jako u nás je podmínkou, aby sexuální asistentky a asistenti neměli asistenci jako jediné zaměstnání a tedy nebyli finančně odkázáni pouze na výdělek z této služby. V takovém případě by se totiž služba stala konzumní a principy sexuální asistence by byly narušeny. Rozdíl mezi českým a belgickým systémem je mimo jiné i fakt, že organizace Aditi zprostředkovává kontakty mezi klientem a asistentem a tuto dvojici párují na míru dle poptávky a nabídky.

Za zmínku stojí také belgický film *Hasta la vista!*, který byl natočen již v roce 2011 a téma sexuality u lidí s postižením velmi vhodným způsobem popisuje. V uvedeném snímku se nehovoří o sexuální asistenci, ale o využití sexbyznysu v nevěstinci pro postižené. Film je na motivy skutečných událostí.

2.5 Vznik sexuální asistence v České republice

Sexuální asistence je v České republice poměrně novou záležitostí, především na samotném vzniku byla velmi diskutovaným tématem, avšak stále není stoprocentně přijímaná, a to jak ze strany odborníků, tak široké veřejnosti.

Lucie Šídová stála u zrodu sexuální asistence ještě v organizaci ROZKOŠ bez RIZIKA. Tato organizace vznikla již v roce 1992 a zabývala se zmírněním sociálních a zdravotních rizik žen, které se žijí prostitutí. Lucie se poprvé o této službě dozvěděla v roce 2013 v Německu, kde byla na stáži. V tomto roce v Německu prošli kurzem první sexuální asistentky a asistenti a právě zde se nechala paní Šídová inspirovat.

Tentýž rok se uskutečnila mezinárodní konference *Ze sexbyznysu na trh práce*, v rámci které byla sexuální asistence ústředním tématem. Konference měla pozitivní ohlasy, a tak byl ROZKOŠÍ bez RIZIKA vydán text *Od sexuálních služeb k sexuální asistenci*, který měl sdělovat, co znamená pojem sexuální asistence, dále byl vypracován projekt *Právo na sex*, který sděloval, že „lidé s hendikepem mají právo prožívat svoji sexualitu tak, jako zdraví lidé. Jejich práva na sexualitu však nejsou doposud v ČR dostatečně podporována tak, jak je tomu v zahraničí, tím dochází k upírání základních lidských práv postižených, není jim

předávána zodpovědnost za sexualitu a dodnes existují mýty o sexualitě lidí s postižením” (Rozkoš bez rizika, © 2012-2017).

A tak sexuální asistence začala být velmi aktuálním tématem a to nejen u nás, ale díky konferenci i v Polsku, Maďarsku a na Slovensku. V roce 2015 bylo organizací ROZKOŠ bez RIZIKA proškoleny prvních pět sexuálních asistentek. Kurz vedli odborníci v tomto oboru ze Švýcarska a Německa, kde know-how převzala i Česká republika (iDnes.cz, 2015 [online]). Prvních pět asistentek již dříve spolupracovalo s organizací ROZKOŠ bez RIZIKA, a právě proto bylo těchto pět žen osloveno vedením kurzu, jelikož je dobře znalo, vkládalo do nich důvěru, naději a usoudilo, že by byly pro asistenci vhodné. V době, kdy je vedení oslovilo, byly dvě ženy stále aktivní v sexbyznysu, zbylé se živily masážemi, tantrou a sociální prací.

Šídová v rozhovoru pro iDnes.cz (2015) uvedla, že „sexuální asistentky byly dobře vybírány. Samy se pro práci rozhodly. Mají letité zkušenosti s muži a s prací s tělem. V praxi se už s lidmi s postižením setkávaly“.

Díky velkému zájmu vznikla webová stránka www.sexualniasistence.cz, která zprostředkovávala kontakt na pět proškolených asistentek, zveřejňovala edukativní články a podnětné rozhovory.

Lucie Šídová a její kolegyně z ROZKOŠe bez RIZIKA v roce 2016 založily organizaci Freya, která navazuje na práci ROZKOŠe, která se však zaměřuje na sexualitu lidí znevýhodněných a seniorů, nikoliv pouze na sexuální služby a zabývá se i edukativní činností, tedy zprostředkovává kurzy, poradentství, školení sexuálních asistentů (Sexuálniasistence.cz, 2018 [online]).

„Během dvou let se nám podařilo službu zavést, a to počínaje napsáním projektu, získáním financí, proškolením sexuálních asistentek, zavedením odborné terminologie k tématu, sepsáním etického kodexu sexuální asistence, zavedením informačního webu k tématu, přeložením a publikováním zahraničních článků a natočením dvou videí. Dále jsme uspořádali první českou konferenci týkající se sexuální asistence a připravili školení k tématu pro pracovníky a pracovníce pomáhajících profesí“ (Česká asociace ergoterapeutů, 2017, s. 26).

V 2019 bylo Freyou proškoleny dalších třináct sexuálních asistentek a asistentů. Díky rostoucímu zájmu o službu, která je čím dál lépe přijímána veřejností, plánuje organizace uspořádání další kurzu sexuální asistence na podzim 2020. V následujících dvou letech bude realizován projekt Systémové zavádění práce se sexualitou a vztahy v sociálních zařízeních, v rámci něhož má ve dvou vybraných zařízeních sociálních služeb vzniknout komplexní plán práce se sexualitou (Freya, © 2015 [online]).

3 Organizace Freya

Hlavní zdroj informací organizace Freya tvoří oficiální webové stránky, které jsou velmi komplexní a podrobné. Jelikož organizace Freya, respektive její zakladatelky, stála u zavedení sexuální asistence v České republice, odkazují i na kapitolu 2.4 Vznik sexuální asistence v České republice.

Organizace Freya se zabývá oblastí sexuality lidí s mentálním, tělesným a duševním znevýhodněním a seniorů, kteří nejsou soběstační v naplnění svých sexuálních potřeb.

Název je odvozen ze severské mytologie, v níž byla Freya bohyně krásy, lásky a plodnosti. Organizace je velmi komplexní. Nabízí poradenství, vzdělávání, konzultace, terapie, kurzy pro cílovou skupinu, rodinné příslušníky, pomáhající profese, ale i pro pouhé zájemce o toto téma. Podílí se i na tvorbě edukačního materiálu a usiluje o rozvoj a zviditelnění tématu sexuality lidí se znevýhodněním v České republice, snížení stigmatu spojené s jejich sexualitou, podporu vztahů a sexuality řečených lidí (Freya, © 2015 [online]).

V čele organizace stojí Lucie Šídová, Jana Poláková a Petra Hamerníková, které stály u úplného zrodu sexuální asistence u nás. Tyto ženy pod sebou mají profesionální tým, který je složen z profesionálek z oboru sociální práce, sociální politiky, filozofie, fyzioterapie, ergoterapie, dramaterapie apod. (Freya, © 2015 [online]).

3.1 Vznik organizace

Uskupení kolem sexuální asistence se tvořilo již od roku 2004, avšak až v roce 2016 organizace vznikla logickým oddělením od organizace ROZKOŽ bez RIZIKA.

„Prvních pět asistentek začalo pracovat na podzim 2015. Vyškolil je spolek ROZKOŠ bez RIZIKA (R-R). Program od něj převzala organizace Freya, která vznikla v roce 2016 a zaměřuje se na téma sexuality postižených a seniorů. Nabízí vzdělávání a poradenství, snaží se o odbourávání předsudků. Nyní začíná pracovat na přípravě budoucí podoby výběru a školení dalších asistentek, ale také asistentů. Pro tuto profesi chce získat také muže. Pětice sexuálních asistentek, jejichž služeb využívají lidé s postižením či senioři, poskytla za téměř rok a půl svého působení na 250 asistencí. Na speciálně vyškolené pracovnice se obracejí

nejen přímo klienti, ale také jejich příbuzní i zařízení pro handicapované“ (Lidovky.cz, 2017, [online]).

V roce 2018 organizace vyhrála 5. běh programu Impact First, což je program, který poskytuje podporu organizacím nabízejícím různé služby, v němž byla vyhlášena jako nejúspěšnější projekt a získala tak finanční odměnu 50 000 Kč od České spořitelny, která je partnerem programu (ImpactHub Brno, 2018).

V loňském roce organizace absolvovala akcelerační program EDISON, který navazuje na program Impact First, a dostala tak granty a navázala nové spolupráce. Během 86 školení proškolili 1 348 osob, z toho 13 nově proškolených sexuálních asistentů a asistentek. Freya také poskytla 200 poradenských služeb a 417 sexuálních asistencí.

3.2 Charakteristika

Dle definice z oficiálních stránek organizace Freya napomáhá pracovníkům a pracovnícím pomáhajících profesí a pečujícím osobám v tom, jak pracovat s tématem sexuality a vztahů lidí se zdravotním postižením, seniorů a senierek (Freya, © 2015 [online]).

Cílem organizace je představovat a detabuizovat témata, která souvisí se sexualitou lidí se zdravotním postižením a osob, které pobývají v sociálních službách, domech. Snaží se téma dostat i mezi širokou veřejnost a seznámit ji s touto problematikou týkající se lidí se znevýhodněním v oblasti sexuality za účelem odstranění lživých informací. Zaměřuje se též na prevenci před sexuálním násilím (Lascvivní.cz, 2017).

3.3 Principy organizace

Veškeré nabízené individuální služby vždy zohledňují představy a přání klienta, ať se jedná o individuální terapie, nebo kurz pro rodiče. Vše je teoreticky vysvětleno, ale především prakticky znázorněno tak, aby předání informací bylo co nejpřesnější. Jelikož se jedná o velmi choulostivé téma, samozřejmostí je respekt, mlčenlivost a podpora. Aby byla práce organizace Freya co nejlepší, spolupracuje s celou řadou dalších organizací a odborníků a neustále se vzdělává, a to i v zahraničí (Freya, © 2015 [online]).

3.4 Služby

3.4.1 Poradenství

Organizace nabízí mimo jiné odborné sociální poradenství, které je určeno lidem starším 11 let se znevýhodněním a seniorům v oblasti sexuality, sexuální výchovy a prevence, mezilidských vztahů, vhodného chování na veřejnosti, a napomáhají těmto lidem v rozhodování a krizových situacích. Sociálního poradenství mohou využít i rodinní příslušníci osoby se znevýhodněním. Jedná se o terénní sociální službu, která je poskytována dle Zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb. (Freya, © 2015 [online]).

Za zmínku stojí, že tato služba je bezplatná, anonymní a je vázaná mlčenlivostí. Respektuje tak jedinečnost klienta a snaží se o jeho osamostatnění v oblasti sexuality. Probíhá po celé České republice po předchozí domluvě buď formou osobní schůzky, telefonické či skypové konzultace, nebo skrze e-mail (Freya, © 2015 [online]).

3.4.2 Terapie

Terapie je určena lidem se znevýhodněním a jejich rodinným příslušníkům, kteří by rádi využili odbornou psychoterapeutickou podporu. Jedná se o dlouhodobou spolupráci, kterou klient musí uhradit. Terapie je samozřejmě založena na důvěře a bezpečí a témata mohou být velmi různorodá a nemusí se týkat pouze sexuality (Freya, © 2015 [online]).

3.4.3 Kurzy

Kurzy jsou určeny lidem pracujícím s lidmi se znevýhodněním a lidmi v důchodovém věku, kteří chtějí aplikovat sexuální poradenství v zařízeních sociálních služeb (Freya, © 2015 [online]).

Otevřené kurzy

Organizace Freya pořádá po celý rok velké množství akreditovaných kurzů, které jsou určeny pro pracovníky přímé péče, nebo jejich vedoucím, ale i pro osoby se zdravotním znevýhodněním, jejich rodinné příslušníky a partnery. Kurzy jsou zaměřeny například na komunikaci s lidmi se znevýhodněním o sexualitě, sexualitu osob s různým druhem

znevýhodnění (mentálním, tělesným, lidí s autismem, seniorů). Kurzy jsou zpravidla jednodenní a stojí zhruba 1 200,- Kč (Freya, © 2015 [online]).

Kurzy pro organizace

Freya také pořádá akreditované kurzy pro organizace po celé České republice, ve kterých jsou školeni zaměstnanci sociálních a zdravotnických služeb v oblasti sexuality a intimity. Kurz instruktoři vedou teoretickou, ale i interaktivní formou a i po kurzu spolu organizace úzce spolupracují (Freya, © 2015 [online]).

Kurz pro sexuální asistentky/asistenty

Kurz probíhá jednou ročně a je určen mužům i ženám, kteří se chtějí stát sexuálními asistenty, asistentkami. Kurz tvoří devadesát výukových hodin a dvacet hodin domácí přípravy a během kurzu dokonce zúčastnění absolvují stáž v organizacích v sociální a zdravotnické péči. Kurz určen pro kohokoliv, kdo se chce věnovat práci se sexualitou lidí se znevýhodněním, avšak je třeba si za něj připlatit. Kurz vedou, jako tomu bylo i u předchozích kurzů, zaměstnankyně organizace Freya, které mají patřičné zkušenosti a vzdělání. V tomto kurzu kromě nich předávají své zkušenosti i pracovníci organizací a stávající sexuální asistentky. Po absolvování kurzu účastník obdrží certifikát a bude zapsán do registru sexuálních asistentek a asistentů. V tomto případě je nutné podepsat etický kodex (Freya, © 2015 [online]).

Kurzy pro rodiče

Tyto vzdělávací kurzy jsou určeny pro osoby, které pečují o osobu se znevýhodněním, zejména pro rodiče dětí a dospívajících, nebo pro rodičovské skupiny. Freya nabízí tři základní kurzy, které na sebe navazují, a každý z nich se orientuje na jinou problematiku. Rodič by se měl v kurzu dozvědět o problematice sexuality lidí se znevýhodněním, také jak o sexualitě s lidmi, resp. se svými dětmi se znevýhodněním komunikovat, jak je učit sexuální výchově, jak nastavit správné hranice v oblasti sexuality, nebo jak řešit problémové chování (Freya, © 2015 [online]).

3.4.4 Metodická podpora v tématu sexuality

Tato podpora je určena pro organizace, které by rády využily podporu v tématu sexuality. K této podpoře patří zaškolení personálu pomáhajících profesí a vytvoření protokolu sexuality, který nastavuje hranice v oblasti sexuality v zařízení (Freya, © 2015 [online]).

Organizace Freya tedy nabízí velmi odborné a komplexní služby v oblasti sexuality osob se zdravotním znevýhodněním a seniorů. Pomoc neposkytují nejen cílovým osobám, ale i jejich rodinám, partnerům, školí pomáhající profese, ale i vzdělávají širokou veřejnost, která je v tématu zaangažovaná, skeptické části veřejnosti se snaží ukázat jiné pohledy na danou problematiku, pořádají školení pro sexuální asistence, které je momentálně jediné v České republice. Osobně jsem se o organizaci Freya dozvěděla ve chvíli, kdy jsem se začala zajímat o téma sexuální asistence. Freya mě velice zaujala svou odvážností propagovat tak kontroverzní téma, zaměstnanci se nebáli veřejně vystupovat a seznamovat veřejnost se sexualitou osob s postižením a sexuální asistencí. Uvědomují si však, že sexuální asistence se nachází na hraně zákona, proto veškeré své kroky konzultují s právníky tak, aby vše bylo uskutečněno legální cestou. Zároveň se snaží o legalizaci dobrovolné prostituce, což by otevřelo nové možnosti v oblasti sexuální asistence, ale i v oblasti sexbyznysu, zejména pak v ochraně sexuálních pracovníků.

4 Výzkumná část

Výzkumná část by měla doplnit praktické informace související s částí teoretickou. V mém případě výzkumná část bude reagovat na třetí část práce a to na organizaci Freya. Organizace byla založena teprve před necelými pěti lety, ale i za tak krátkou dobu se značně změnilo povědomí odborníků, ale i široké veřejnosti ohledně tématu sexuální asistence. Pro mnohé je toto téma stále tabu, mnozí z nás ho berou jako něco přirozeného a mnozí k přijetí, případně nepřijetí, tohoto tématu museli časem dojít sami.

Ve své výzkumné části jsem užila kvalitativní šetření pomocí dotazníku s otevřenými otázkami. Snažila jsem se komparovat organizaci Freya a sexuální asistenci na jejím počátku a dnes z pohledu respondentů z různých rolí směrem k organizaci a také porovnat jejich subjektivní pohledy na sexuální asistenci dříve a dnes v souvislosti s organizací Freya. Požádala jsem i dvě sexuální asistentky, aby byly součástí mé bc. práce. Pro ně jsou otázky modifikovány a zejména u nich je respektováno přání zůstat v úplné anonymitě.

4.1 Cíle a výzkumné otázky

Cílem této bakalářské práce je komparace fungování a vnímání organizace a sexuální asistence na jejím vzniku a dnes z pohledu vybraných respondentů, kteří jsou v různých pozicích směrem k organizaci Freya.

Díky hlavnímu cíli bychom měli dostat odpovědi na to, jak byla a je vnímána sexuální asistence v České republice, a jaké nové trendy ji ovlivňují.

Hlavní výzkumnou otázkou tedy je: **Jak se změnilo vnímání postojů organizace Freya a sexuální asistence v České republice na jejím počátku a dnes?**

Pro výzkum byly připraveny dva dotazníkové listy s dílčími výzkumnými otázkami. První je určen pro osoby pracující v teoretické rovině věnující se odbornému poradenství, které s organizací Freya spolupracují, případně spolupracovali. Druhý dotazníkový list je určen pro osoby pracující v praktické rovině, tedy sexuální asistentky, kde je část otázek modifikována dle jejich rolí a zkušeností.

Dotazníkový list pro osoby pracující v teoretické rovině:

1. Chtěla bych Vás poprosit, zda byste se mohl/mohla krátce představit?
2. Jaký byl Váš pohled na sexuální asistenci ještě před začátkem spolupráce s organizací Freya?
3. Jak se změnil Váš pohled na sexuální asistenci po zahájení spolupráce s organizací Freya?
4. Jaké zásadní trendy, změny v pojetí sexuální asistence v České republice za tu dobu nastaly?

Dotazníkový list pro osoby pracující v praktické rovině, sexuální asistentky:

1. Chtěla bych Vás poprosit, zda byste se mohl/mohla krátce představit? Pokud chcete zůstat v anonymitě, samozřejmě to respektuji, poprosila bych pouze o velmi obecný popis.
2. Jaký byl Váš pohled na sexuální asistenci ještě před působením v organizaci Freya?
3. Jak se změnil Váš pohled na sexuální asistenci po zahájení spolupráce s organizací Freya?
4. Jaké zásadní trendy, změny v pojetí sexuální asistence v České republice za dobu Vaší spolupráce s organizací nastaly?
5. Sexuální asistence je velmi záslužná práce, avšak velmi intimní. Jakým způsobem zasahuje do Vaše osobního života?
6. Pokud byste se sexuální asistencí skončila, jaké byste k tomu měla důvody?

4.2 Metoda sběru dat

Pro získání dat do své bakalářské práce jsem si zvolila kvalitativní výzkum. „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumáním daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a

provádí zkoumání v přirozených podmínkách“ (HENDL, 2016, s. 46) a to vše velmi podrobně za pomoci subjektivních pohledů oslovených osob z různých pozic.

„Kvalitativní výzkum se provádí pomocí delšího a intenzivního kontaktu s terénem nebo situací jedince či skupiny jedinců. Tyto skupiny jsou obvykle banální nebo normální, reflektující každodennost jedinců, skupin, společností nebo organizací“ (HENDL, 2016, s. 47).

Vzhledem ke koronavirové pandemii jsem byla nucena změnit metodu získávání dat. Mnou původně zvolenou metodou byl strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Zprvu mi tato metoda přišla jako nejvhodnější, avšak po nucené změně, kdy nebylo vhodné se s respondenty osobně setkat, jsem došla k názoru, že elektronická komunikace formou dotazníku s otevřenými otázkami bude vhodnější.

Díky změně metody jsem eliminovala nevýhody osobního rozhovoru. Elektronické dotazování dělá metodu více objektivní díky sníženému riziku okolních vlivů, tím je myšleno především osobní střetnutí, spojeno s mým vystupováním, které by mohlo být v případě tohoto výzkumu neblahý dopad, jelikož se jedná o velmi intimní téma. Nebýt změny metody, zřejmě by se mi nepoštěstilo získat data i od sexuálních asistentek.

Další výhodou dotazníkového listu je časový prostor pro respondenta, který bude mít na zodpovězení libovolný čas, může si odpovědi řádně promyslet, případně své odpovědi přepsat, což je u osobního rozhovoru značně eliminované a je kladen neúmyslný nátlak na respondenta.

Metodou získávání dat jejich subjektivní pohledů jsem tedy získala za pomoci dotazníku s otevřenými otázkami, kdy je výstupem odpověď napsaná respondentem na předem standardizovaný dotazník, dotazníkový list, ve kterém se nachází konkrétní počet otázek. Pro odborné pozice čtyři otázky, pro sexuální asistentky šest otázek. Aby byl dotazník vhodný, sestrojila jsem pilotní test, který jsem dala vyplnit kolegyni stejného studovaného oboru. Po zjištění, že jsou otázky srozumitelné a přesně dané, nemuselo dojít k revizi testu. Poté jsem dotazníky aplikovala u zkoumané skupiny (Hendl, 2016).

4.3 Výzkumný přístup ke sběru dat

Jako přístup kvalitativního výzkumu jsem zvolila fenomenologické zkoumání, které si klade za cíl „analyzovat prožitou zkušenost se specifickým fenoménem, kterou má určitý jedinec nebo skupina jedinců“ (Hendl, 2016, s. 130).

Výzkumník musí být velmi empatický, aby se vcítil do respondentových subjektivních názorů a prožitků a mohl tak popsat a dále analyzovat získané informace. Po získání dat výzkumník porovnává hlavní témata a snaží se popsat rozlišné a shodné pohledy respondentů. „Výsledkem je text, který „zní pravdivě“ pro toho, kdo měl danou zkušenost s daným fenoménem, a poskytuje vhled pro toho, kdo ji neměl“ (Hendl, 2016, s. 131).

4.4 Strategie výběru respondentů

Respondenty jsem vybírala za pomoci výkonné ředitelky organizace Freya Mgr. Lucie Šídové, která stále u jejího vzniku a doporučila mi řadu respondentů, kteří buď stáli u vzniku organizace, u zavedení sexuální asistence v České republice nebo mají se sexuální asistencí významné zkušenosti.

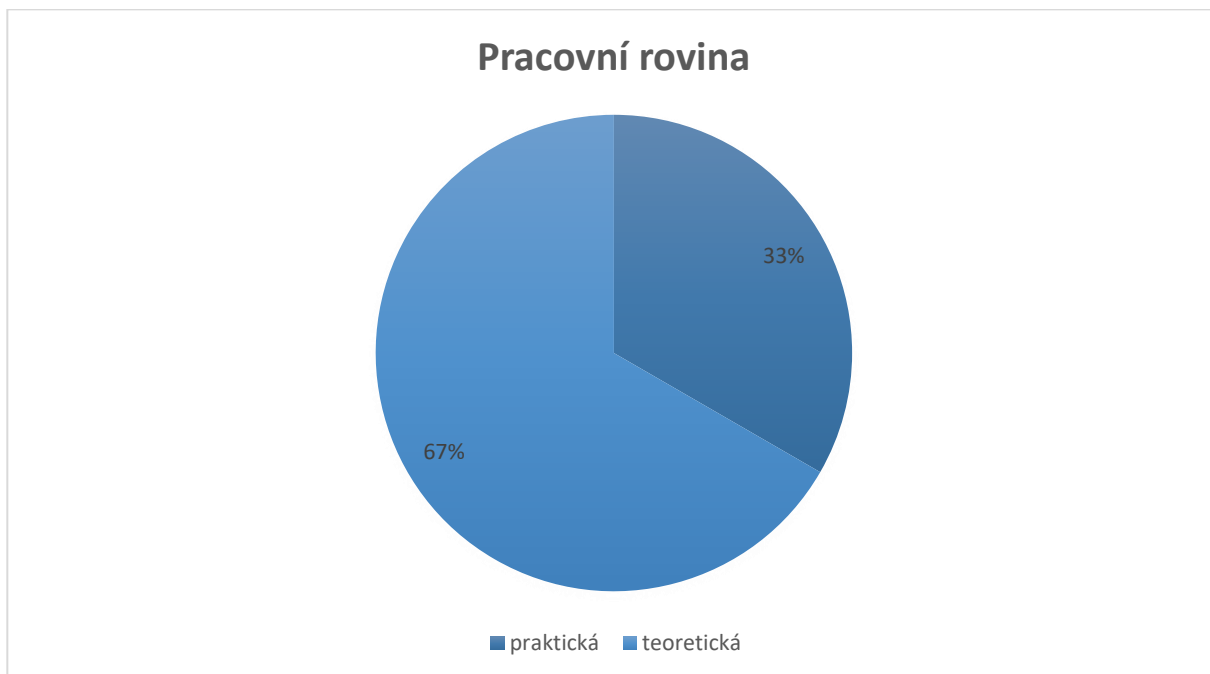
Kontaktů mi bylo poskytnuto velké množství, veškeré jsem kontaktovala a s mým překvapením většina z nich reagovala pozitivně. I přes velký zájem figurovat v mé výzkumné části, jsem zvolila účelový výběr respondentů. Tedy dle Hendla (2016) je tento výběr zvolen výzkumníkem, který subjektivně rozhoduje, kdo bude odpovídat potřebám výzkumu. Mnou zvolenou bylo pouze šest respondentů, kteří vykonávají velmi různé role ve vztahu k sexuální asistenci a byli mnou zvoleni jako nevhodnější, aby charakteristika respondentů bylo co nejširší.

Šest respondentů můžeme rozdělit do dvou skupin dle pozic. První skupina budou osoby, které pracují v teoretické rovině a věnují se zejména odbornému poradenství, druhou skupinou budou osoby, které pracují v rovině praktické a věnují se sexuální asistenci. Obě skupiny budou mít takřka stejné dílčí otázky, avšak otázka 5. a 6. je určena pouze pro sexuální asistentky.

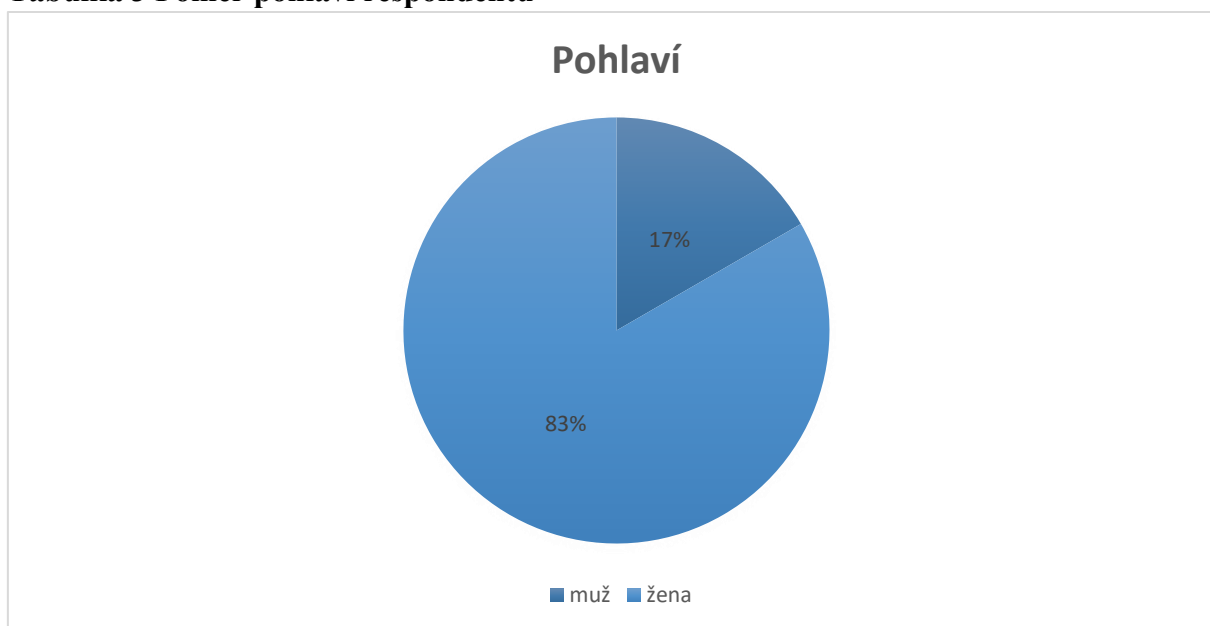
Tabulka 1 Charakteristika respondentů

Respondent	Pohlaví	Zaměstnání	Pracovní pozice směrem k organizaci Freya
Respondent 1	žena	Freya	výkonná ředitelka
Respondent 2	žena	Liga vozíčkářů	spolupráce
Respondent 3	žena	Freya	lektorka poradkyně v sociálním poradenství
Respondent 4	muž	Paraple Klub vozíčkářů Petýrkova	spolupráce
Respondent 5	žena	administrativní pracovnice	sexuální asistentka
Respondent 6	žena	masérka	sexuální asistentka

Tabulka 2 Poměr pracovních rovin respondentů

Tabulka 3 Poměr pohlaví respondentů

4.5 Etická stránky výzkumu

Vzhledem k tomu, že se výzkumná část zabývá subjektivními názory na vývoj organizace Freya a sexuální asistence lidí, kteří jsou mediálně známí a jsou velkými propagátory sexuální asistence a obecně témat lidí se znevýhodněním, byli natolik vstřícní, že souhlasili se zveřejněním jejich jmen. Avšak po dalším zvažování jsem dospěla k názoru, že i přes výše uvedené, bude lepší respondenty anonymizovat. Proto k jménu respondenta bude přiřazeno pouze číslo respondenta.

Je také nutné zmínit, že účast ve výzkumu byla ryze dobrovolná. Každý účastník byl seznámen s mou osobou, s tématem práce, průběhem a cílem výzkumu.

Zpětným zasláním dotazníkového listu, ve kterém byli seznámeni s tématem práce, a podepsáním informovaného souhlasu, respondenti souhlasili s užitím získaných dat z dotazníku pro účely bakalářské práce, avšak veškerá získaná data jsou anonymizovaná.

Veškeré důvěrné a osobní informace, které byly vyměněny skrze e-mailovou komunikaci, nebudou nikde a nikdy zveřejněny, zejména pak u sexuálních asistentek, které sexuální asistenci provozují vedle svého hlavního zaměstnání a s ohledem na jejich osobní život, je respektováno jejich přání zůstat zcela v anonymitě.

Dle Hendla (2016) se mezi zásady etického stránky výzkumu řadí potřeba získat informovaný souhlas, ať už pasivní, tedy vrácení dotazníku, nebo aktivní, tedy podepsání dokumentu, dále možnost respondenta odmítnout účast na výzkumu, nutnost informovat respondenta o všech aspektech výzkumu a samozřejmě anonymita respondenta. Tyto všechny zásady etického jednání během výzkumu jsem splnila.

4.6 Vlastní pohled na danou problematiku, uzávorkování

Při fenomenologickém zkoumání se doporučuje, aby výzkumník uzávorkoval své pohledy na daný fenomén, tím pádem odstranil předsudky a očekávání a nahlížel na fenomén objektivněji (Hendl, 2016).

Mým subjektivním předpokladem je, že odpovědi od šesti různých respondentů budou velmi různorodé, jelikož každý z respondentů má různé vzdělání, zkušenosti a zastupují různé role směrem k organizaci Freya. Zároveň se domnívám, že jejich subjektivní pohledy na danou

problematiku budou od vzniku organizace stabilní, avšak že zaznamenali velký progres ve vnímání této problematiky u široké veřejnosti. Dále se domnívám, že došlo k novým trendům v sexuální asistenci zejména navzdory rozšíření tématu.

4.7 Výsledky výzkumného šetření

4.7.1 Respondent 1

1. Chtěla bych Vás poprosit, zda byste se mohl/mohla krátce představit?

Jmenuji se respondent 1, jsem psychoterapeutka, lektorka, koučka a spoluzakladatelka organizace Freya, z.s. Jsem iniciátorkou sexuální asistence v ČR. Více o mě na webu zde:

2. Jaký byl Váš pohled na sexuální asistenci ještě před působením v organizaci Freya?

O SA jsem se dozvěděla díky stážím v zahraničí, konkrétně v Německu a Holandsku v organizacích, které se věnovaly pomoci, podpoře a boji za práva žen pracujících v sexbyznysu. SA mě oslovila, a tak jsem si začala studovat informace, které o ni byly v zahraničí – výzkumy atd. Pracovala jsem v té době v org. Rozkoš bez Rizika, jako ředitelka a měla možnost téma v organizaci rozvíjet. Napsala jsem článek o SA, který je možné najít v této publikaci: <https://rozkosbezrizika.cz/file/ze-sexbyznysu-na-trhprace/>. Článek byl citován v dalších médiích, na konferenci jsme pozvali expertku na toto téma v zahraničí a opět zájem médií byl veliký. Téma se začalo šířit do společnosti. Původně jsem na SA nahlížela jako na možnost pro sexuální pracovnice se posunout ve svém oboru, vnímala jsem i přínos pro osoby se znevýhodněním. Nečekala jsem, že ten zájem ze strany těchto osob bude tak velký a že téma zajímá i jejich rodinné příslušníky a pomáhající profese. Byla jsem překvapena kolik lidí nám volalo, když jsme téma otevřeli a svěřovalo své příběhy či děkovalo, co děláme. To jsem v „nezisku“ nikdy nezažila. V tu chvíli jsem netušila, jak SA je velkým tématem, 13, komnatou a že to bude náročné a že budu muset ustát to, že jsem to téma otevřela a čelit i negativním názorům a vše musíme unést.

3. Jak se změnil Váš pohled na sexuální asistenci po zahájení fungování organizace Freya?

Myslím, že dobrým krokem bylo oddělení SA od služeb sexbyznysu (dále SB), tedy od Rozkoše bez Rizika. SA nevnímám stejně jako prostituci a otevřel se prostor pro lidi, kteří chtějí pracovat jako SA a nepracují v SB. Těž vnímám zasazení SA do komplexní práce se sexualitou. Freya nabízí odborné sociální poradenství, terapie, vzdělávání, mediální činnosti, metodické zavádění práce se sexualitou, takže vše na sebe navazuje. Pracujeme komplexně, a to je důležité i pro SA. Co se týká pohled mám stále stejný, věřím v její potřebu a smysl, víc se ujišťuji, na základě zpětných vazeb, že jdeme dobrým směrem a že SA byla dobrým krokem. Je tu, bezpečná, má pravidla a je na každém, zda je to pro něj cesta a využije ji nebo ne. Lidé se znevýhodněním mají na výběr, který předtím neměli. Ale je nutné brát v potaz, že SA není pro všechny a že je nutné nezapomínat na to, že je jen možností, není řešením a že má smysl hledat klasické vztahy.

4. Jaké zásadní trendy, změny v pojetí sexuální asistence v České republice za dobu existence organizace nastaly?

Rozšíření SA do dalších regionů. SA už nejsou jen ženy ze SB, ale i z dalších profesí. První český kurz v roce 2019 pod Freyu, předtím byl ve spolupráci se zahraničím v roce 2015.

Oddělení SA od sexbyznysu díky vzniku Frey. Předání SA z Rozkoše bez Rizika Freye. Aktualizace etického kodexu SA. Nové dokumenty pro SA – smlouvy pro klienty, GDPR....

Podrobnější texty na webu www.freya.live. Cílem je, aby služba byla srozumitelná, profesionální a transparentní.

Proběhl kulatý stůl k vyhodnocení služby (po dvou letech její existence), byla vyhodnocena jako potřebná a bezpečná.

Stáž v Belgii, kde SA funguje již 10 let. Načerpání zkušeností, ověření, že jdeme správným směrem. Připravujeme nějaké změny, které jsou inspirovány systémem v Belgii.

Pečující osoby a lidé z pomáhajících profesí mohou konzultovat s Freyou, zda jsou služby SA pro jejich dítě/mladého dospělého/dospělou, klienty/ky vhodné. Nastaly i nějaké nežádoucí věci – lidé si pletou SA a intimní poradce, kteří pracují v soc. a zdrav zařízeních. Je potřeba je ale vzdělávat, kdy SA doporučit a kdy ne. Od P. Eisnera víme, že také dochází ke zkratkám, že pomáhající profese doporučí SA, protože to berou jako jednodušší řešení sexuality. Já se domnívám, že proto je nutné o SA nejdříve vědět, mít zaveden systém práce se sexualitou v zařízení a přesně vědět, kdy SA doporučit a kdy ne. Mají ale možnost s námi konzultovat. Díky tomu se snažíme i o SA jinak komunikovat.

4.7.2 Respondent 2

1. Chtěla bych Vás poprosit, zda byste se mohl/mohla krátce představit?

Jmenuji se respondent 2, v současné době jsem na rodičovské dovolené, před ní jsem pracovala na Lize vozíčkářů na pozici PR a marketingu. Pohybuji se hodně mezi postiženými lidmi, sama mám manžela se spinální svalovou atrofií. Kromě pracovních kontaktů mám i mnoho známých a přátel s těžkými formami tělesného postižení, především díky působení v dobrovolnické organizaci Archa community (www.archa-community.cz) V současné době se nejvíc pohybuji v Divadle BARKA, otevřeném kulturním prostoru Ligy vozíčkářů, kde bych chtěla po návratu z rodičovské dále pracovat – i tam se hojně setkávám s lidmi s těžkými formami tělesného i mentálního postižení. Je mi 33 let.

2. Jaký byl Váš pohled na sexuální asistenci ještě před začátkem spolupráce s organizací Freya?

K tématu jsem se dostala v souvislosti s působením v časopise Vozíčkář, který jsem vedla. Dostaly se ke mně nějaké zahraniční dokumenty, esej paní Šmídové o sex.

asistenci, dále jsem se o tématu bavila s přáteli. Můj pohled byl od začátku velmi kladný, protože vnímám, jak důležité téma to je – především pro lidi, které mají velmi těžké tělesné postižení, které jim neumožňuje autostimulaci a zároveň nezažívají jiný než “asistenční dotyk“. Proto jsem hleděla obdivně na zahraničí, které už první kroky udělalo. K rozvoji v našem prostředí jsem byla skeptická, protože se ve společnosti nemluvílo o sexualitě hendikepovaných, natož o nějaké sexuální asistenci.

3. Jak se změnil Váš pohled na sexuální asistenci po zahájení spolupráce s organizací Freya?

V tomto tématu jsem byla aktivní spíše před tím, než Freya zahájila činnost. Uspořádala jsem neformální konferenci lidí, kteří měli o toto téma zájem. Freyu spíše na dálku podporuji, teď s ní osobně nijak blíže nespolupracuji. Nicméně vím, že je v kontaktu s kolegy z Ligy vozíčkářů – byly tu i nějaké workshopy. A od kolegů vím, že si každou spolupráci velmi chválí.

Můj osobní pohled na sex. asistenci je trochu jiný – dříve jsem sexuální asistenci viděla jako jediné východisko pro lidi s nejtěžšími formami omezení. Sex. asistence se ale profiluje jako služba přístupná pro lidi s jakýmikoliv formami postižení, vidím zde důležitý aspekt individuálního přístupu – nutnosti rozpoznat, kdy postižení i životní situace lidí s hendikepem skutečně tolik omezuje, aby nebyli schopní svůj sex. život řešit jinak. S detabuizací a osvětou o tematice sexuality s hendikepem totiž stále více vyvstává tlak na osobu sex. asistentky, která by měla být schopná odhalit, nakolik je její aktivita medvědí službou a nakolik nezbytnou pomocí.

4. Jaké zásadní trendy, změny v pojetí sexuální asistence v České republice za tu dobu nastaly?

Především detabuizace, nabídka služeb (v omezeném rozsahu), osvětová kampaň, práce se soc. pracovníky atd. Myslím si, že se pojetí sex. asistence neměnilo – více méně ji nastavila org. Freya, protože šla rovnu „do toho“, více méně paralelně s

rozvojem diskuze o sex. asistenci (tím myslím vyškolením prvních sex. asistentek). I když je mnoho možností, jak sex. asistenci pojmout i v očích veřejnosti vnímat, podle mého zde přetrvává to pojetí, které nastavila Freya. Ale jsem za to moc ráda, protože když bychom měli čekat, než se to společensky všechno probere a připraví, tak by tu ještě za deset let taková služba neexistovala.

4.7.3 Respondent 3

1. Chtěla bych Vás poprosit, zda byste se mohl/mohla krátce představit?

Dobrý den,

jmenuji se respondent 3. Pracuji jako lektorka a poradkyně ve službě odborného sociálního poradenství ve Freya. Od roku 2004 do roku 2019 jsem pracovala v sociálních službách, v denním stacionáři pro lidi s mentálním a kombinovaným postižením.

2. Jaký byl Váš pohled na sexuální asistenci ještě před začátkem spolupráce s organizací Freya?

Téma sexuální asistence jsem bedlivě sledovala v celém jejím vývoji. V době, kdy v české republice byla prvně možnost hlásit se na kurz sexuální asistence, jsem neváhala a přihlásila se, nebyla jsem bohužel vybrána. Přesto jsem sledovala celý vývoj asistence a byla tou osobou, která v této službě viděla potenciál a možnost, jak určité skupině lidí přinést možnost vnímat a prožívat svou vlastní sexualitu. V době, kdy vyvstala možnost přihlásit se na školení sexuální asistentky, jsem již uspěla a kurz si úspěšně absolvovala. I přesto, že dnes sexuální asistentku už nedělám, tak ji stále podporuji a vnímám jako potřebnou a přínosnou.

Sexualita je součástí každého člověka, ať již člověka bez omezení nebo s nějakým hendikepem. Každý z nás máme právo prožívat a vnímat svojí sexualitu, ovšem zároveň máme rozdílné možnosti. U lidí s postižením, ale i třeba seniorů a seniorek je sexualita často ještě tabuizována a brána něco jako, co není potřeba vnímat a

těmto osobám nabízet nebo zprostředkovat. Sexuální asistentce je jednou z možností, jak právě těmto osobám zprostředkovat prožít sexualitu, kontakt, intimitu. Zároveň ovšem musím podotknout, že jsem vnímala a stále vnímám to, že není jedinou možností, jak podpořit ve vnímání a prožívání sexuality. Je jednou z možností...

3. Jak se změnil Váš pohled na sexuální asistenci po zahájení spolupráce s organizací Freya?

Nezměnil. Stále ji vidím stejně, jako jednu z možností, jak lidem s postižením, seniorům a seniorkám zprostředkovat možnost vnímat a prožívat sexualitu. Sexuální asistence má své místo a potřebuje čas k tomu, aby se ustálila a byla prostředím, kde žijeme vnímána jako součást celého komplexu služeb v oblasti sexuality.

4. Jaké zásadní trendy, změny v pojetí sexuální asistence v České republice za tu dobu nastaly?

Myslím, že tím hlavním mezníkem je to, že sexuální asistence v České republice vůbec existuje. Přinést do českého prostředí tuto službu jistě nebylo lehké, ale ještě bude vyžadovat spoustu úsilí, času a změn nežli bude plně přijata, akceptována a také vnímána jako součást nabídky služeb v oblasti sexuality.

Změnu také vnímám to, že již nějakou dobu asistence funguje a měli jsme tak možnost poznat, jak ti, kteří ji využívají tuto službu vnímají, kde vidí potíže a v čem jim pomohla. Každá služba totiž potřebuje svůj čas, aby dozrála.

4.7.4 Respondent 4

1. Chtěla bych Vás poprosit, zda byste se mohl/mohla krátce představit?

Jmenuji se respondent 4, je mi 34 let, narodil jsem se a žiji v Praze. Devět let jsem ženatý, s manželkou Monikou mám čtyř letou dceru Zoe. Vystudoval jsem na Husitské

*teologické fakultě Univerzity Karlovi husitskou teologii a psychosociální studia (Mgr.), promoval jsem v roce 2011. Následně jsem absolvoval např. rekvalifikaci zaměřenou na management neziskových organizací nebo trénink konzultantů odborného poradenství pro lidi postižené syndromem demence. Od roku 2003 působím v Klubu vozíčkářů Petýrkova na Praze 11 – nejprve jsem osm let pracoval v přímé péči, posléze jako sociální pracovník a od roku 2013 jako ředitel a vedoucí služby osobní asistence. V současnosti, od roku 2018, vykonávám již jen funkci ředitele této společnosti. V letech 2011 až 2015 jsem souběžně pracoval v poradně pro osoby s tělesným postižením na Praze 8 (Svaz tělesně postižených v ČR). Od druhé poloviny roku 2018 jsem začal pracovat také v Centru Paraple na pozici metodika kvality sociálních služeb, jsem součástí úzkého vedení této společnosti. Od roku 2007 se jako rozhodčí a asistent věnuji ve volném čase ragby vozíčkářů. Od roku 2009 jsem při studiu na vysoké škole začal svou profesní specializaci zaměřovat i na partnerský a sexuální život lidí se zdravotním postižením, věnoval jsem této problematice svou bakalářskou i diplomovou práci. Pokud mohu, tak se aktivně účastním různých akcí zaměřených na podporu intimního života lidí se zdravotním postižením. V této oblasti jsem také publikoval. První knihou byla publikace z roku 2013 „Partnerský a sexuální život osob se zdravotním postižením“, která byla určena především pro pracovníky odborného sociálního poradenství. Druhá knížka vznikla v roce 2014, kdy jsem byl spoluautor knihy „**Děti a jejich sexualita**“ (kapitola „**Sexualita a partnerské vztahy u mladých lidí se zdravotním postižením**“). Aktuálně se podílím na přípravě další publikace zaměřené na sexualitu a vztahy lidí s poškozením míchy.*

2. Jaký byl Váš pohled na sexuální asistenci ještě před začátkem spolupráce s organizací Freya?

O sexuální asistenci pro lidi se zdravotním postižením jsem získal první poznatky ještě před rokem 2010. Sexuální asistenci jsem se krátce věnoval ve své bakalářské práci a posléze i v té diplomové. Označoval jsem to za tzv. speciální erotické služby, jistý „západní model“, především za možnost skutečné pomoci v oblasti sexuality a

*zdravotního handicapu. Můj pohled na ni byl pozitivní, považoval jsem to za vhodný způsob podpory osob se zdravotním postižením v oblasti prožívání jejich vztahů a intimity. Sexuální asistence pro mě tehdy byla možností, jak zajistit opravdu komplexní služby a pomoc. Sexuální asistenci jsem vnímal třeba také jako tzv. asistovaný sex (ať párový facilitovaný třetí osobou nebo podporu při autoerotice) nebo jako tzv. surogátní partnery s kterými se pracovalo dříve v sexuologické terapii (řešení situace jedinců, jež pro své potíže nemohou získat partnera, a pro terapeutický nácvik jim je nabídnuto náhradního partnera). Vnímal jsem za velmi důležité odborné proškolení v této oblasti a formální garanci této speciální služby. Zároveň jsem vnímal, že na sexuální asistenci musejí být ve společnosti rozličné názory, že je to dilematická oblast a že v ČR jako postkomunistické zemi může být její zavádění problematické (konkr. zda budeme v našich poměrech dostatečně připraveni přijmout i takovéto progresivní řešení pomoci, jako v podobě sexuální asistence). V roce 2015 se pro mě nečekaně dali věci do pohybu, kdy organizace Rozkoš bez Rizika realizovala projekt „Právo na sex“, jehož cílem bylo otevřít téma **sexuální asistence v ČR a na něž navazovalo i první školení sexuálních asistentek**, jehož jsem se mohl okrajově účastnit. Od té doby začala sexuální asistence v ČR fungovat.*

3. Jak se změnil Váš pohled na sexuální asistenci po zahájení spolupráce s organizací Freya?

Můj pohled na sexuální asistenci se od zahájení spolupráce s organizací Freya nijak významně nezměnil. Přetrvává u mě názor o tom, že jde o jednu z forem možné pomoci lidem se zdravotním postižením a vhodný způsob jejich podpory v oblasti prožívání vztahů a intimity. Jakýsi moment zlomu spolupráce s organizací Freya ani jako takový nevnímám. Její zakladatelky, především pak paní Lucie Šídová, byli iniciátorkou výše zmiňovaného projektu „Právo na sex“, kdy jsem s ní a s jejími spolupracovnicemi byl v kontaktu (tehdy ještě v rámci jejich působení u Rozkoše bez Rizika). Jsem rád, že v roce 2017 došlo k dohodě a předání tématu sexuální asistenci pod organizaci Freya, která sexuální asistenci nadále rozvíjí, dbá na bezpečnou

práci asistentek/asistentů a profesionální naplňování služby (včetně realizace druhého dalšího školení sexuálních asistentů a asistentek v roce 2019).

4. Jaké zásadní trendy, změny v pojetí sexuální asistence v České republice za tu dobu nastaly?

*Pokud shrnu více uvedené, tak u nás sexuální asistence najednou byla. A nejen, že se téma v České republice pojmenovalo a začalo rozvíjet, ale velmi záhy se proškolilo několik prvních sexuálních asistentek. Byl vytvořen i český Etický kodex sexuální asistence. O téma byl velký mediální zájem a zjistilo se, že vcelku s pozitivním ohlasem. Například byl natočen i dokument „Miluj mě, jestli to dokážeš“. Došlo k vyjasnění legislativního postavení sexuální asistence (především s ohledem na trestní zákoník), z čehož i vyplynula jasná potřeba o další usilování systémové změny (aby se sexuální asistence nemusela pohybovat v jakémsi šedém prostoru dilem jednotlivců). Jinak jsou více pořádány různé otevřené diskuze či kulaté stoly k tématům sexuality, vztahů a sexuální asistenci. Důležité je, že došlo k několika diskuzím k terminologii spojené se sexuální asistencí (co je pasivní a aktivní sexuální asistence, sexuální asistent versus sexuální/intimní důvěrník v sociálních službách). Došlo také k založení Unie sexuálních důvěrníků v České republice, která vznikla právě i z důvodu potřeby vymezit práci sexuálního důvěrníka vůči sexuální asistenci, což mi přišlo pochopitelné a logické – pro mnoho lidí stále nemusí být jednoduché se orientovat v možnostech pomoci a podpory lidem se zdravotním postižením v této oblasti. Existuje spolupráce různých organizací a odborní/odbornic v ČR i zahraničí, přičemž se Freya stala **součástí mezinárodní platformy sexuální asistence EPSEAS**. Tak jako i v jiných oblastech podpory osob se zdravotním postižením má na formu a možnosti pomoci významný vliv etiologie a závažnost jejich postižením – při využívání sexuální asistence mohou být velké rozdíly mezi lidmi s tělesným a lidmi s mentálním postižením, což je nadále věcí diskuze a právě i vhodnosti systémové změny, která by sexuální asistenci umožnila právně zastrěšit. Sexuální asistentky a asistenty si tak trochu dovolím přirovnat k psychoterapeutům mimo zdravotnictví, protože jejich postavení je podobné. Psychoterapie je v ČR legislativně ukotvena jen*

ve zdravotnictví, avšak může být vykonávána i mimo něj (např. v sociálních službách, školství), kde je to však zcela volné. Vzdělávání (psychoterapeutické výcviky) nevedou k získání kvalifikace, není to obor na vysoké škole a pro výkon práce na živnostenský list pro to neexistuje kategorie. Poté existuje Česká asociace pro psychoterapii, která se snaží o systémové změny v této oblasti, sdružuje psychoterapeuty, stanovuje podmínky pro výkon této činnosti, spolupracuje se zahraničními asociacemi, vydala etický kodex... zde vidím podobnost i k práci organizace Freya.

4.7.5 Respondent 5

1. Chtěla bych Vás poprosit, zda byste se mohl/mohla krátce představit? Pokud chcete zůstat v anonymitě, samozřejmě to respektuji, poprosila bych pouze o velmi obecný popis.

Absolvovala jsem střední školu ekonomického směru s maturitou. 11 let jsem pracovala jako prostitutka, s kterou jsem začala díky nemožnosti sehnat práci po mateřské, bez praxe. A nedostatku peněz jako samoživitelka. Při své práci jsem se setkávala i s hendikepovanými klienty. Díky paní Šídové jsem se dozvěděla o školení sexuálních asistentek. Viděla jsem v tom příležitost jak pomáhat a také opustit prostituci jako takovou. Momentálně pracuji jako administrativní pracovnice.

2. Jaký byl Váš pohled na sexuální asistenci ještě před působením v organizaci Freya?

O sexuální asistenci jsem četla v jedné publikaci organizace Rozkoš bez rizika. Velice se mi tato myšlenka líbila.

3. Jak se změnil Váš pohled na sexuální asistenci po zahájení spolupráce s organizací Freya?

Organizace Freya vznikla až po té, co jsem se stala sexuální asistentkou. Tato organizace se zabývá pouze sexualitou hendikepovaných a seniorů a může mě a ostatním asistentkám přinést spoustu nových informací a zkušeností.

4. Jaké zásadní trendy, změny v pojetí sexuální asistence v České republice za dobu Vaší spolupráce s organizací nastaly?

Myslím, že se od počátku asistence obsah poptávky nezměnil. Spíše se navýšil počet poptávek a začaly se více zajímat i zařízení pro hendikepované a seniory.

5. Sexuální asistence je velmi záslužná práce, avšak velmi intimní. Jakým způsobem zasahuje do Vaše osobního života?

S partnerem jsem se seznámila, když už jsem byla asistentkou a on to musel přijmout. Není rád, ale respektuje to, protože ví, že je to prospěšné. Moje nejbližší rodina o tom také ví.

6. Pokud byste se sexuální asistencí skončila, jaké byste k tomu měla důvody?

Zatím jsem nenašla žádný důvod proč přestat. Jedině kdyby se informace o mé činnosti rozšířila do okolí.

4.7.6 Respondent 6

1. Chtěla bych Vás poprosit, zda byste se mohl/mohla krátce představit? Pokud chcete zůstat v anonymitě, samozřejmě to respektuji, poprosila bych pouze o velmi obecný popis.

Jmenuji se Iva, pocházím z Krkonoš a jsem zralá a životem zkušená žena, která více jak 10let pracuje s lidským tělem a se sexuální energií, která je nesilnější energie v těle. Pracuji jako masérka, nejvíce se zaměřuji na relaxačně tantrické masáže mnou

vytvořené spojením z více druhů masáží. Jsem jedna z prvních pěti certifikovaných sexuálních asistentek vyškolených v roce 2015. Jsem empatická a ráda pomáhám potřebným, právě třebaš skrze sexuální asistenci, která je mou vedlejší činností.

2. Jaký byl Váš pohled na sexuální asistenci ještě před působením v organizaci Freya?

O sexuální asistenci jsem se poprvé dozvěděla v roce 2014 na podzim od pracovníce organizace Rozkoš bez rizika, které mi řekly o plánovaném projektu sexuální asistence v ČR. Před tím, jsem o sexuální asistenci nikdy nic neslyšela. Ted' si matně vzpomínám, že jednou o ní mluvila jedna herečka, která má syna autistu, že ho vozí do Švýcarska za asistentkou. Tehdáž jsem říkala, že bych ráda se do tohoto projektu zapojila a vyplnila jsem nějaký dotazník. Pak jsem jen čekala a v březnu 2015 jsem po konkurzním výběru obdržela výsledek výběru, že jsem do projektu byla přijata. Velmi jsem zvažovala, zda do toho jít, moc jsem o tom nevěděla a nevěděla jsem ani co mě čeká. Nakonec jsem tehdáž velice ráda, že jsem názor nezměnila a jsem sexuální asistentka a mohu pomáhat potřebným a předávat jim dotek, rady ,objetí , masáže,Po obdržení certifikace ke konci roku 2015, jsem začala pracovat jako sexuální asistentka hlavně pro Východní Čechy. Po nějakém čase si nás převzala organizace Freya, v čele s Lucií ŠÍDOVOU, která tento projekt SA vedla již v Rozkoši bez rizika od začátku. Sexuální asistence „ ŽIJE „, a jsem za to moc ráda. Kdyby nebylo nás prvních pěti, které vstoupili do něčeho nového, co tu ještě není a nevydržely, tak tu SA možná už není. Je to služba velice potřebná a chyběla v naší zemi. Mnoho lidí s handicapem se potýkalo s problémy v oblasti sexuality, která u nich byla často potlačovaná a nyní mají možnost lidé se nás zeptat, poradit se s někým, popovídat si nebo si nás objednat na aktivní asistenci. I rodiče, mají možnost nám zavolat a poradit se. Svě dospělé „ DĚTI“ s handicapem často nevnímaly, nechápaly jejich potřeby sexuality a nezvládali naakumulovanou sexuální energii v podobě nezvladatelných atak ukočírovat. Již skoro 5 let nabízíme službu aktivní, která mnohým otevřela cestu ke své vlastní sexualitě či k cestě najít si partnera a žít ve svazku. To byl náš cíl a ten se realizuje. Jsem za to moc ráda. Tzv. pomyslný vláček sexuální asistence jezdí po celé republice a my jsme rády, že do něj nastupují noví a

noví lidé, kteří se třeba v sobě užírali, trpěli malým sebevědomím, byli nesmělí a dnes jsou šťastny, že jsme jim pomohly.

3. Jak se změnil Váš pohled na sexuální asistenci po zahájení spolupráce s organizací Freya?

Když si nás převzala organizace Freya, byly jsme vděčné, že nás někdo bude dále školit a že bude dělat osvětu v domovech důchodců, v stacionářích, v ústavech, ale i pro rodiče, kde často vzniká zádrhel mezi klientem a rodičem, který si myslí, že když je on opatrovník, že má právo mu zasahovat do lidského práva jeho vlastní SEXUALITY.

FREYA nám dělá supervize, nabízí školení, setkávání na seminářích, konferencích a řeší případné vzniklé problémy... dělá osvětu, aby i lidé zdraví pochopili, že i člověk s handicapem má právo žít sexuální život stejně jako každý z nás.

Každá sexuální asistentka je samostatná jednotka, která se musí stále vzdělávat. Druhů handicapu je mnoho a každý člověk je jedinečná osobnost co nemá dvojníka. Vždy musí mít ke každému klientovi individuální přístup.

4. Jaké zásadní trendy, změny v pojetí sexuální asistence v České republice za dobu Vaší spolupráce s organizací nastaly?

Sexuální asistence byla před necelými 5 lety v plenkách, byl tu kojeneček - batole co čůralo do plenek, dnes je tu už mimino skoro 5 leté, které už nemá pleny, samo se nají a je mnohem zkušenější než na začátku své existence. Praxí se člověk učí nejvíce. Díky tomu, že jsem měla již zkušenosti v masérství, tak jsem si rozšířila další obzor. Před vznikem asistence jsem přijímala na masáže lidi s handicapem, přesto je se stále co učit a hlavně získávat zkušenosti s novými a novými handicapem. Trendy snad ani nové nejsou, jde jen o to, že je osvěta i mediální, už proběhl druhý kurz nových asistentů i asistentek minulý rok 2019, chystá se další v tomto roce 2020. Ne všechny asistentky a asistenti z nového kurzu č.2 započali svoji práci a ne všechny kraje v republice jsou pokryté. Je potřeba, aby i klient měl právo si vybrat asistentku podle

svého gusta. Ústavy začali dělat sexuální kodexy, vznikají klidové místnosti, kde mohu asistenci provést, ústavy i domovy se přihlašují do projektu „Ježíškovi vnoučata“, kde lidé plní lidem jejich přání a třeba i sexuální asistenci, kterou osoba, která chce přispět na asistenci zaplatí asistentce peníze za asistenci a sociální pracovnice se se mnou domluví na technických podmínkách provedení. Dále se dostává do povědomí lidí, že asistence existuje a kamarádi a známí kupují lidem asistenci jako dárek třeba k narozeninám.

5. Sexuální asistence je velmi záslužná práce, avšak velmi intimní. Jakým způsobem zasahuje do Vaše osobního života?

Ano, tato práce je velmi intimní a ne každý člověk ve vašem okolí i cizí pochopí, že tato práce je záslužná a hlavně potřebná. Část lidí si myslí, že to je obyčejný sexbyznys. Bohužel tomu tak není, naše práce je obohacena o edukaci, pomoc při výběru pomůcek, popovídání o svých problémech, přijímání člověka takového jaký je i s jeho postižením....Ne každá asistentka nabízí sexuální styk. Já ho nenabízím, nýbrž pomáhám s masturbací, vyslechnu klienta, poradím mu nějakou pomůcku či polohu, v které by si mohl odpomoci sám. Bohužel je mnoho osob s handicapem, kdy si ani masturbaci sami nemohou udělat, jelikož mají spastické ruce. Lidé s handicapem měli před vznikem asistence problémy sehnat se svým postižením ženu, která by s nimi chtěla zažívat intimní chvílky, často docházelo i k výsměchu či okradení, poníženíTo je rozdíl mezi sexbyznysem a sexuální asistentkou, máme podepsaný etický kodex, který zaručuje klientovi slušné a přívětivé jednání. Samozřejmě se setkávám i s klienty, kteří nás tzv.zkouší a občas je potřeba říci ne. Ne vše každá asistentka nabízí a každá z nás má své pracovní hranice nastavené. Moc se o své práci nebavím s lidmi, moji přátelé o tom ví. Mám děti a svoji rodinu, nemám potřebu jim toto sdělovat, nemuseli by to přijmout. Je to prostě má přidružená vedlejší práce, která mne baví a naplňuje. Je to pro mne zpestření.

6. Pokud byste se sexuální asistencí skončila, jaké byste k tomu měla důvody?

Zatím jsem partnera životního nepotkala, je mi jasné, že by se mu tato práce mohla vadit a v případě, že by o mně nemoc stál, jako o partnerku ukončím tuto činnost. Ráda bych raději našla muže, který by moji práci chápal. Jsou asistentky, které mají partnery a dělají SA.

5 Interpretace získaných dat

Subjektivně nejvhodnější analýzou interpretace dat byla zvolena fenomenologická interpretace, což je analýza zaměřující se na popis vlastních zkušeností prostřednictvím jazyka nikoliv teoretických konstruktů.

Velkou roli zde hraje vlastní zaangażovanost výzkumníka, který však pouze citlivě naslouchá a teprve po sesbírání dat interpretuje zkušenosti respondentů (Hendl, 2016).

5.1 Výsledky analýzy dotazníkových listů

Z analýzy dotazníkového šetření vyplývají určité okruhy, kterými se respondenti ve svých odpovědích opakovaně zabývali, a do kterých jsem získaná data rozčlenila.

5.1.1 Představení respondentů

Skupina respondentů, kteří pracují v teoretické rovině:

1. respondent: jedná se o psychoterapeutku lektorku koučku a spoluzakladatelku organizace Freya. Respondentka se považuje za iniciátorkou sexuální asistence v České republice.
2. respondent: jedná se o ženu, toho času na rodičovské dovolené, příležitostně působící v Divadle BARKA, která dříve pracovala v Lize vozíčkářů na pozici PR a marketingu. Tato třiatřicetiletá respondentka se pohybuje často mezi handicapovanými lidmi, a to nejen prostřednictvím zaměstnání, ale také ve svém soukromém životě, protože její manžel trpí spinální svalovou atrofií, a dále má i

mnoho známých a přátel s handicapem. Působila také v dobrovolnické organizaci Archa community.

3. respondent: působí ve Freye jako lektorka a poradkyně ve službách odborného sociálního poradenství. S handicapovanými lidmi však pracuje již od roku 2004.
4. respondent: další respondent je 34letý muž z Prahy, je ženatý a má jednu dceru. V současné době ředitelem společnosti spolupracující s organizací Freya. Tento respondent je magistrem v oboru husitské teologie a psychosociálních studií. Tím však jeho studiu neskončilo a dále se vzdělával, například absolvoval rekvalifikaci zaměřenou na management neziskových organizací nebo trénink konzultantů odborného poradenství pro lidi postižené syndromem demence. Již od roku 2003 působí v Klubu vozičkářů Petýrkova. Nejprve pracoval v přímé péči dále jako sociální pracovník a od roku 2013 do roku 2018 byl ředitelem a vedoucím služby osobní asistence. Tento respondent souběžně pracoval například ve svazu tělesně postižených v ČR nebo v centru paraple. Dále již od roku 2007 působí jako rozhodčí a asistent rugby vozičkářů. Problematicke sexuálního a partnerského života se tento respondent začal věnovat již v době studií, věnoval ji svou bakalářskou a diplomovou práci a v této oblasti také publikuje.

Skupina respondentů, kteří pracují v praktické rovině:

5. respondent: respondentka uvádí, že vystudovala střední školu ekonomického směru s maturitou, nicméně protože nebyla sto po mateřské sehnat práci a jako matka samoživitelka potřebovala peníze, začala se živit jako prostitutka. Jejími klienty byly i handicapovaní. Díky paní Šídové se dozvěděla o možnosti pracovat jako sexuální asistentka, tuto možnost viděla jako úprk ze své situace, a navíc ještě možnost pomáhat jiným lidem. V současné době pracuje jako administrativní pracovnice.

6. respondent: pochází z Krkonoš a prezentuje se jako zralá a životem zkušená žena. Již více než 10 let pracuje s lidským tělem a sexuální energií. Pracuje jako masérka, která se zaměřuje na relaxačně tantrické masáže. Tato respondentka je jednou z prvních pěti certifikovaných sexuálních asistentek, které byly vyškolené v roce 2015.

5.1.2 Seznámení s tematikou

Většina respondentů se o problematice sexuální asistence dozvěděla v zahraničí nebo ze zahraničních dokumentů, konkrétně ze západní Evropy, kde jak uvádí, byli v tématu sexuální asistence a sexuality u lidí se znevýhodněním významně inovativní.

Někteří respondenti se o tématu dozvěděli od paní Šídové, výkonné ředitelky organizace Freya, která v té době pracovala v organizaci ROZKOŠ bez ROZIKA. Jeden z respondentů se o problematice dozvěděl během vysokoškolských studií.

5.1.3 Pohled dříve, pohled nyní

Důležitým poznatkem, který z výzkumu vyplynul, je že pohled dotazovaných respondentů na sexuální asistenci se nijak zásadně nezměnil založením a fungování organizace Freya či zahájením spolupráce s touto organizací. Je to zejména proto, že většina respondentů se touto problematikou zabývala alespoň okrajově již před touto událostí a měla na ní pozitivní náhled a sami se v této oblasti informovali a vzdělávali a to jak respondenti z roviny teoretické, tak i té praktické.

Pro příklad uvádím odpověď jedné z respondentek. Původně nahlížela na sexuální asistenci jako na možnost pro sexuální pracovnice posunout se ve svém oboru, ale také přínos pro osoby se znevýhodněním. Později ji překvapil vysoký zájem o tyto služby. „...*pohled mám stále stejný, věřím v její potřebu a smysl, víc se ujišťuji, na základě zpětných vazeb, že jdeme dobrým směrem a že SA byla dobrým krokem. Je tu, bezpečná, má pravidla a je na každém, zda je to pro něj cesta a využije ji nebo ne. Lidé se znevýhodněním mají na výběr, který předtím neměli. Ale je nutné brát v potaz, že SA není pro všechny a že je nutné nezapomínat na to, že je jen možností, není řešením a že má smysl hledat klasické vztahy.*“

Všichni vybraní respondenti z obou pracovních rovin jsou shodného názoru, že jde o důležité téma především pro lidi, kteří trpí těžkým tělesným postižením, a nezažívají jiný než asistovaný dotyk. Také se shodují na tom, že je třeba o této problematice nadále šířit osvětu společnosti a je důležité sexuální asistenci vidět pouze jako jednu z možností.

Snad pouze jedna odpověď respondentů se vymyká, protože mimo jiné poukazuje na možnost zneužití práce sexuální asistentky, avšak stále vidí sexuální asistenci jako smysluplnou a přínosnou. *„Sex. asistence se ale profiluje jako služba přístupná pro lidi s jakýmikoliv formami postižení, vidím zde důležitý aspekt individuálního přístupu – nutnosti rozpoznat, kdy postižení i životní situace lidí s hendikepem skutečně tolik omezuje, aby nebyli schopni svůj sex. život řešit jinak. S detabuizací a osvětou o tematice sexuality s hendikepem totiž stále více vyvstává tlak na osobu sex. asistentky, která by měla být schopná odhalit, nakolik je její aktivita medvědí službou a nakolik nezbytnou pomocí.“*

5.1.4 Trendy, změny po založení organizace Freya

Dle velkého množství respondentů bylo dobrým krokem oddělení sexbyznysu a sexuální asistence, tedy založení organizace Freya oddělením od organizace ROZKOŠ bez RIZIKA. Snaha o to, aby sexuální asistence přestala být vnímána jako prostituce, utvářet prostor pro lidi, kteří nepracují v sexbyznysu, ale chtěli by pracovat jako sexuální asistenti. *„Freya nabízí odborné sociální poradenství, terapie, vzdělávání, mediální činnosti, metodické zavádění práce se sexualitou, takže vše na sebe navazuje. Pracujeme komplexně, a to je důležité i pro sexuální asistenci.“*

Jako další změny, trendy a úspěchy tato respondentka uvádí rozšíření sexuální asistence do dalších regionů a dalších profesí. V roce 2019 proběhl první čistě český kurz pod Freyou, předtím byly kurzy ve spolupráci se zahraničími organizacemi. Další zásadní změnu uvádí již zmíněné předání sexuální asistence ROZKOŠÍ bez RIZIKA Freye, dále aktualizace etického kodexu sexuální asistence, nové dokumenty pro sexuální asistenci, smlouvy pro klienty, GDPR apod.

Proběhl také kulatý stůl k vyhodnocení služby (po dvou letech její existence), která byla vyhodnocena jako potřebná a bezpečná. Uskutečnila se stáž v Belgii, kde sexuální asistence

funguje již 10 let. Freya načerpala zkušenosti a potvrdila si, že jde správným směrem. Na základě stáže připravuje změny, které jsou inspirovány systémem v Belgii. Dále Freya zprostředkovává konzultace, zda jsou služby sexuální asistence pro jejich děti, mladé dospělé vhodné, terapie a kurzy pro pečující osoby a lidi, kteří pracují v oblasti pomáhajících profesí.

Respondentka však uvádí. *„Nastaly i nějaké nežádoucí věci – lidé si pletou sexuální asistenci a intimní poradce, kteří pracují v soc. a zdrav zařízeních. Je potřeba je ale vzdělávat, kdy sexuální asistenci doporučit a kdy ne. Od P. Eisnera víme, že také dochází ke zkratkám, že pomáhající profese doporučí SA, protože to berou jako jednodušší řešení sexuality. Já se domnívám, že proto je nutné o sexuální asistenci nejdříve vědět, mít zaveden systém práce se sexualitou v zařízení a přesně vědět, kdy SA doporučit a kdy ne. Mají ale možnost s námi konzultovat. Díky tomu se snažíme i o sexuální asistenci jinak komunikovat.“*

Další respondenti ještě mimo výše uvedené uvádí rozšíření a detabuizaci sexuality u lidí se znevýhodněním a sexuální asistence. Jiná respondentka uvádí. *„Myslím, že tím hlavním mezníkem je to, že sexuální asistence v České republice vůbec existuje.“*

Jiný respondent dále doplňuje ještě založení Unie sexuálních důvěrníků v České republice, která vznikla právě i z důvodu potřeby vymezit práci sexuálního důvěrníka vůči sexuální asistenci, a že se organizace Freya stala součástí mezinárodní platformy sexuální asistence EPSEAS.

Respondentka, jež vykonává činnost sexuální asistentky, uvádí navýšení počtu poptávek a narůstající zájem nejen ze strany samotných lidí se znevýhodněním, ale i ze strany sociálních zařízení a rodinných příslušníků.

Další respondentka vykonávající činnost v praktické rovině uvedla změny, které zasáhly přímo jí konkrétně. *„Když si nás převzala organizace Freya, byly jsme vděčné, že nás někdo bude dále školit a že bude dělat osvětu v domovech důchodců, v stacionářích, v ústavech, ale i pro rodiče, kde často vznikal zádrhel mezi klientem a rodičem, který si myslel, že když je on opatrovník, že má právo mu zasahovat do lidského práva jeho vlastní SEXUALITY. FREYA nám dělá supervize, nabízí školení, setkávání na seminářích, konferencích a řeší případné vzniklé problém... dělá osvětu, aby i lidé zdraví pochopili, že i člověk s handicapem má právo žít sexuální život stejně jako každý z nás.“* Dále uvádí také změny, které pozoruje při své práci týkající se přístupu organizací pečující o hendikepované a seniory a veřejnosti:

„Ústavy začali dělat sexuální kodexy, vznikají klidové místnosti, kde mohu asistenci provést, ústavy i domovy se přihlašují do projektu „Ježiškova vnučata“, kde lidé plní lidem jejich přání a třeba i sexuální asistenci, kterou osoba, která chce přispět na asistenci zaplatí asistentce peníze za asistenci a sociální pracovníce se se mnou domluví na technických podmínkách provedení. Dále se dostává do povědomí lidí, že asistence existuje a kamarádi a známí kupují lidem asistenci jako dárek třeba k narozeninám.“

5.1.5 Pohled lidí s postižením, rodiny a okolí

Jedna z respondentek uvádí. *„Nečekala jsem, že ten zájem ze strany těchto osob bude tak velký a že téma zajímá i jejich rodinné příslušníky a pomáhající profese. Byla jsem překvapena kolik lidí nám volalo, když jsme téma otevřeli a svěřovalo své příběhy či děkovalo, co děláme.“*

Další respondentka zmiňuje. *„I rodiče, mají možnost nám zavolat a poradit se. Své dospělé „DĚTI“ s handicapem často nevnímaly, nechápaly jejich potřeby sexuality a nezvládali naakumulovanou sexuální energii v podobě nezvladatelných atak ukočírovat.“*

5.1.6 Sexuální asistence v zahraničí

V době, kdy sexuální asistence v České republice ještě neexistovala, se respondenti z obou pracovních rovin inspirovali vývojem sexuální asistence v zahraničí, především státy západní Evropy byly v této problematice velkými průkopníky.

Proto k prvotnímu studiu bylo zapotřebí využívat především zahraniční materiály, na základě toho se dva respondenti v teoretické rovině rozhodli o vlastní publikaci, aby šířili osvětu také v českém jazyce.

5.1.7 Zrod sexuální asistence v České republice

Na zrod sexuální asistence v České republice se nyní podíváme z pohledu osob pracujících v praktické rovině, jelikož o teoretickém zrodu jsme se v práci již zmínili. *„V roce 2015 se pro mě nečekaně daly věci do pohybu, kdy organizace Rozkoš bez Rizika realizovala projekt*

„Právo na sex“, jehož cílem bylo otevřít téma sexuální asistence v ČR a na něž navazovalo i první školení sexuálních asistentek, jehož jsem se mohl okrajově účastnit. Od té doby začala sexuální asistence v ČR fungovat.“

Dle výpovědi další respondentky probíhal výběr asistentek v březnu 2015. Na konci téhož roku vybraných pět asistentek obdrželo certifikaci a mohly započít svou činnost.

„...v roce 2017 došlo k dohodě a předání tématu sexuální asistenci pod organizaci Freya, která sexuální asistenci nadále rozvíjí, dbá na bezpečnou práci asistentek/asistentů a profesionální naplňování služby (včetně realizace druhého dalšího školení sexuálních asistentů a asistentek v roce 2019).“

5.1.8 Sexuální asistence a veřejnost v ČR

Původně byla jedna z respondentek k přijetí sexuální asistence v České republice velmi skeptická, protože o sexualitě znevýhodněných či o sexuální asistenci se zde vůbec nemluvilo.

Jak uvádí první respondentka, toto téma bylo v naší zemi třináctou komnatou. Sexuální asistence se podle ní stala sice velkým tématem, ale je velmi náročné ustát všechny negativní názory, které se na ní a její spolupracovníky stále padají.

Jiná respondentka uvádí svůj názor na veřejný názor k sexuální asistenci. *„U lidí s postižením, ale i třeba seniorů a seniorek je sexualita často ještě tabuizována a brána něco jako, co není potřeba vnímat a těmto osobám nabízet nebo zprostředkovat.“*

I další respondent uvádí, že od začátku, kdy se o sexuální asistenci zajímal, vnímal, že bude mít společnost rozličné názory, že sexuální asistence je velmi problematická oblast, a že Česká republika jako postkomunistická země bude pro její zavádění skeptická. Najednou sexuální asistence v České republice existovala, a to bez velkých příprav společnosti.

Hned od samého začátku byl o téma velký zájem médií i široké veřejnosti a tento pohled se naštěstí drží do dnes. V roce 2016 byl dokonce natočen dokumentární film *Miluj mě, jestli to dokážeš*, který o problematice pojednává.

5.1.9 Sexuální asistence a osobní život

Dílčí otázka, která se týkala pouze osob pracujících v praktické rovině, je proto nutné brát v potaz malou výzkumnou skupinu. Jedna ze dvou respondentek uvádí, že v osobním životě má partnera, se kterým se seznámila v době, když už tuto činnost vykonávala, seznámila ho se svou nabízenou službou a partner tuto zkušenost přijal. I on tuto práci hodnotí jako záslužnou a respektuje ji, avšak o podrobnostech se zásadně nebaví. Nejbližší rodina respondentky o činnosti sexuální asistentky také ví. Nicméně jako jediný důvod, proč by s touto prací byla ochotná skončit uvádí, že by to bylo v případě, kdyby se informace o této činnosti rozšířila i do okolí, což by silně ovlivnilo jí i její nejbližší.

Druhá dotazovaná sexuální asistentka uvádí. *„Ano, tato práce je velmi intimní, a ne každý člověk ve vašem okolí i cizí pochopí, že tato práce je záslužná a hlavně potřebná“ ... „Moc se o své práci nebavím s lidmi, moji přátelé o tom ví. Mám děti a svoji rodinu, nemám potřebu jim toto sdělovat, nemuseli by to přijmout. Je to prostě má přidružená vedlejší práce, která mne baví a naplňuje. Je to pro mne zpestření.“* Tato respondentka dále uvádí, že zatím nenašla životního partnera, ale v případě, že by jej našla a činnost, kterou provozuje, by mu vadila, neváhala by se sexuální asistencí skončit, protože vnímá, že by to mohlo narušit partnerský vztah.

5.1.10 Publikace

Sama výkonná ředitelka organizace Freya publikovala článek o sexuální asistenci, který je dostupný z ROZKOŠ bez RIZIKA. Respondentka o tomto článku uvádí. *„Článek byl citován v dalších médiích, na konferenci jsme pozvali expertku na toto téma v zahraničí a opět zájem médií byl veliký. Téma se začalo šířit do společnosti.“*

Další respondent o své autorské činnosti uvádí: *„První knihou byla publikace z roku 2013 „Partnerský a sexuální život osob se zdravotním postižením“, která byla určena především pro pracovníky odborného sociálního poradenství. Druhá knížka vznikla v roce 2014, kdy jsem byl spoluautor knihy „Děti a jejich sexualita“ (kapitola „Sexualita a partnerské vztahy u mladých lidí se zdravotním postižením“). Aktuálně se podílím na přípravě další publikace*

zaměřené na sexualitu a vztahy lidí s poškozením míchy. “ Již v době studií této problematice věnoval část bakalářské práce a diplomovou práci.

5.1.11 Dílčí závěry

Z výzkumu vyplynulo, že všichni respondenti z obou pracovních rovin rádi pracují s handicapovanými lidmi, tato práce je naplňuje a vidí v ní něco zcela smysluplného, což se vzhledem k jejich zaměstnání dalo očekávat. Dva respondenti také uvedli, že se činnosti se znevýhodněnými lidmi věnují i nad rámec svého zaměstnání ve svém volném čase a mají vazby se znevýhodněnými i v osobním životě. Většina respondentů měla s prací s lidmi se znevýhodněním zkušenosti již v předchozím zaměstnání. Zajímavým příkladem, jak se dostat v praktické rovině k práci sexuální asistentky, je žena, která byla ženou pracující v sexbyznysu, přijímala i klienty se znevýhodněním, avšak životní zkušenosti a oslovení zaměstnankyň organizace ROZKOŠ bez RIZIKA, ji ukázaly nový směr, který ji naplňuje.

První oficiální a veřejné povědomí o sexuální asistenci se do České republiky dostalo ze západní Evropy, díky Mgr. Lucii Šídové, jež je součástí tohoto výzkumu, která se inspirovala na stáži v Německu. Paní Šídová, ale i mnoho dalších, je v tématu stále velmi aktivní a snaží se o rozšíření a přijetí sexuální asistence jako legální nápomocné povolání.

Ačkoli u vybraných respondentů z obou pracovních rovin nepřineslo založení organizace Freya změny v pohledu na danou problematiku, vidí v jejím založení velké posuny. Oddělením sexuální asistence od sexbyznysu se stala asistence více přijímanou, méně tabuizovanou, pro lidi se znevýhodněním méně potupnou, Freya plně chrání soukromí a bezpečí klientů i sexuálních asistentů.

Dále je evidentní, že pro většinu respondentů se jedná nejen o zaměstnání, ale i o poslání. Toto téma nevnímají jako tabu, nýbrž jako přirozenost. Za svou práci se nestydí, naopak se snaží o to, aby se sexuální asistence a povědomí o ní v České republice rozšířilo, snaží se o osvětu, legalizaci a především rozvoj v této oblasti.

Osoby pracující v praktické rovině, tedy sexuální asistentky, samy vidí svou práci jako záslužnou a potřebnou. Vzhledem k intimní profesi a přístupu společnosti se se svou činností

s okolím příliš nesvěřují. Uvědomují si, že je práce sice nápomocná, ale může narušit partnerské a sociální vazby.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala Organizací Freya. Teoretická část definovala pojmy sexualita, osoby se znevýhodněním, pak tyto témata propojila a definovala sexualitu osob se znevýhodněním. Detailně popsala sexualitu u osob s mentálním, tělesným a duševním znevýhodněním a také u seniorů a seniorek.

Druhá teoretická část práce se zaměřila na sexuální asistenci, popsala její definice, rozdělení, vznik v České republice i v zahraničí. Také se zaměřila na vymezení rozdílů mezi prostitutí a sexuální asistencí.

Závěr teoretické části se zaměřoval na klíčové téma práce a to na organizaci Freya, která je hlavním propagátorem sexuality lidí znevýhodněných a seniorů sexuální asistence. Práce se zaměřila na vznik organizace Freya, její definice a seznámení s poskytovanými službami a hlavními principy.

Výzkumná část navazovala na poslední kapitolu teoretické části, která se zabývala organizací Freya. Hlavní výzkumnou otázkou byla komparace fungování a vnímání organizace a sexuální asistence na jejím vzniku a dnes z pohledu vybraných respondentů, kteří jsou v různých pozicích směrem k organizaci Freya. Výzkum probíhal na základě kvalitativního výzkumu skrze strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami s šesti respondenty, kteří byli z různých pozic směrem k organizaci Freya.

Ze strukturovaného rozhovoru vyplynulo, že vznikem organizace Freya se pohled respondentů na sexuální asistenci příliš nezměnil, jelikož o problematice měli povědomí ještě před vznikem organizace a to zejména skrze organizaci ROZKOŠ bez RIZIKA. Co se týče změn, rozhodně k nim došlo. Respondenti uvádí především ty kladné, kterými jsou detabuizace, rozšíření tématu i k široké veřejnosti, medializace, ukotvení termínů, dokumentů a literatury.

Je důležité pokračovat v detabuizaci sexuality u lidí se znevýhodněním a seniorů, také pokračovat v podpoře těchto lidí, aby naplňovali své sny a to i v oblasti sexuality. Sexuální asistence je pro mnohé z nich řešení. Rozšířením tématu, přijetím tématu jako něco přirozeného, napomůžeme lidem se znevýhodněním, aby službu brali jako něco běžného a

přirozeného a neostýchali se ji využít, dokázali o ní hovořit a tím přispět k jejímu vylepšování.

Každý jedinec se znevýhodněním je odlišný, stejně tak každý intaktní jedinec je odlišný. Stejně tak jako každý vnímáme sexualitu jinak, stejně tak pohled na sexuální asistenci můžeme vnímat jinak. S mým pojetím sexuální asistence jako krok vpřed nemusí každý souhlasit, proto apeluji na to, že pohledy na sexuální asistenci v mé práci jsou sice podloženy odbornou literaturou a názory kladně přihlížejících lidí na tuto problematiku, avšak i přes to jsou tyto pohledy mnou zcela subjektivní a měli by být podnětem k zamyšlení, v ideálním případě podnětem k inspiraci.

Seznam použitých informačních zdrojů

Literatura

1. ČESKÁ ASOCIACE ERGOTERAPEUTŮ. *Sborník příspěvků z 29. celostátní odborné konference České asociace ergoterapeutů*. Praha: Česká asociace ergoterapeutů, 2017. ISBN 978-80-905252-5-2.
2. DIBONOVÁ, M. KOLIBA, P. NĚMEC, M. WEISS, P. *Sexuální výchova pro studenty porodní asistence a ošetrovatelství*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2019. ISBN 978-80-271-2655-2.
3. DRÁBEK, T. *Partnerský a sexuální život osob se zdravotním postižením: publikace pro odborné sociální poradenství*. Praha: Svaz tělesně postižených v České republice, 2013. ISBN 978-80-260-281-4.
4. DROBÍKOVÁ, B. KATUŠČÁK, D. PAPÍK, R. *Jak psát závěrečné a kvalifikační práce*. Nitra: Enigma, 2008. ISBN 978-80-89132-70-6.
5. EISNER, P. VENGLÁŘOVÁ, M. a kol. *Sexualita osob s postižením a znevýhodněním*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0373-5.
6. HANKOVÁ, M. VÁVROVÁ, S. *Partnerské vztahy očima mladých dospělých s vrozeným tělesným postižením*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0012-5.
7. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
8. JESENSKÝ, J. a kol. *K partnerským vztahům zdravotně postižených*. Praha: FV SI, 1988. ISBN 40-074-88-02-37.
9. JŮN, H. THOROVÁ, K. *Vztahy, intimita a sexualita lidí s mentálním handicapem nebo s autismem*. Praha: Asociace pomáhající lidem s autismem – APLA PRAHA, STŘEDNÍ ČECHY, O.S. 2012. ISBN 978-80-87690-08-6.
10. LIŠTIAK MANDZÁKOVÁ, S. *Sexuální a partnerský život osob s mentálním postižením*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0502-9.
11. MICHALÍK, J. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-859-3.
12. NOVOSAD, L. *Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním. 1. Vydání*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-509-7.

13. SPRTSV. *8. moravský regionální kongres k sexuální výchově*, Olomouc: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovy, 2018. ISBN 978-80-905696-7-6.
14. SPRTSV. *26. celostátní kongres k sexuální výchově v České republice*, Pardubice: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovy, 2018. ISBN 978-80-905696-8-3
15. ŠÍDOVÁ, L. *Ze sexbyznysu na trh práce? Přenos znalostí v oblasti legálního uchopení prostituce a jeho dopad na trh práce*. Praha: Sportpropag, Rozkoš bez rizika, 2013. ISBN 978-80-260-4963-0.
16. ŠRÁMKOVÁ, T. *Poruchy sexuality u somaticky nemocných a jejich léčba*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4453-7.
17. ŠTĚRBOVÁ, D. *Sexualita osob s mentálním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1689-2.
18. UZEL, R. *Sexuální výchova*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí o.p.s., 2006. ISBN 80-86991-69-5.
19. VENGLÁŘOVÁ, M. *Problematické situace v péči o seniory*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2170-5.
20. WEISS, P. ZVĚŘINA, J. *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-558-X.
21. WEISS, P. a kol. *Sexuologie*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISNM 978-80-2472492-8.
22. ZVĚŘINA, J. *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2003. ISBN 80-7204-264-5.

Internetové zdroje

1. Aktuálně.cz, 2015. *Sexuální služba pro handicapované? Nejde o prostituci, sex není vždy na prvním místě* [online]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/rozkos-bezrizika/r~d8ef67f283c711e5b6b20025900fea04/>
2. Aktuálně.cz, DVTV, 2017. *Lidé s handicapem jsou trestáni za projevy sexuality. Čelí předsudkům, říká Šídová* [online]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/lideshendikepem-jsou-casto-trestani-za-projevy-sexualityce/r~ee80a17a899811e7a0c50025900fea04/>
3. Aktuálně.cz, Drtinová, 2015. *Šídová: sexuální asistentky učí zažít intimitu, někteří postižení nevidí za celý život nahé tělo* [online]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/sidova-sexualni-asistentky-uci-zazit-intimitu-nekeripostiz/r~f2f5c68484a611e58c710025900fea04/>
4. Aktuálně.cz. 2020 *Sexuální asistenti se neujali, znevýhodněné klientky vyhledávají spíše ženy* [online]. [cit. 18.6.2020]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/sexualni-asistenti-se-v-cesku-neujaliznevychodnene-klientky/r~4fb28bba5d6911eaa25cac1f6b220ee8/?fbclid=IwAR08OwfVIT69xReUi0Qlz2YMBov6G4EiN7O0LzPa-bA1nFLQSZoqKmBRnkg>
5. barrandov.tv, 2018. *Zprávy – 27.3.2018* [online]. Dostupné z: <https://www.barrandov.tv/video/123071-nase-zpravy-27-3-2018>
6. BLESK.cz, 2019. *Rodiče mentálně postižených v nich potlačují sexualitu. Odbornice varuje před vztekem* [online]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravyudalosti/612647/rodice-mentalne-postizenych-v-nich-potlacuji-sexualituodbornice-varuje-pred-vztekem.html>
7. Ceskatelevize.cz, 2017. *Pološero, Za vlastní sexualitu* [online]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10318730018-polosero/217562222000013polosero-za-vlastni-sexualitu>
8. Ceskatelevize.cz, 2016. *Události v regionech (Ostrava)* [online]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10122978233-udalosti-v->

- [regionechostrava/416231100030316-udalosti-v-regionech/obsah/459490-sexualni-asistentkypro-lidi-s-postizenim](https://www.ceskatelevize.cz/416231100030316-udalosti-v-regionech/obsah/459490-sexualni-asistentkypro-lidi-s-postizenim)
9. Ceskatelevize.cz, 2017. *168 hodin* – 24. min [online].
Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10117034229-168-hodin/217452801100402>
 10. Česká asociace paraplegiků – CZEPA: *Desatero moudrého vozičkáře – průvodce pro klienty s poškozením míchy*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR, 2013.
 11. Čt24, 2015. *Handicapovaní a sex: Společenské tabu drolí nová služba* [online].
Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1513692-handicapovani-a-sexspolecenske-tabu-droli-nova-sluzba>
 12. Deník N, 2018. *Ukázka z rozhovoru Evy Mošpanové s psychoterapeutkou Lucíí Šídovou* [online]. [cit. 16.6.2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Wc7POMXK014&feature=youtu.be>
 13. Deník N. 2018. *Do Česka přivedla sexuální asistenci. Handicapovaným doporučuje „porno s příběhem“* [online]. [cit. 18.6.2020]. Dostupné z: <https://denikn.cz/35844/do-ceska-privedla-sexualni-asistenci-handicapovanymdoporucuje-porno-s-pribehem/?ref=list>
 14. flowee, 2019. *Rozhovor: Senioři mají leckdy pestřejší sexuální život než my* [online]. [cit. 14.6.2020]. Dostupné z: <https://www.flowee.cz/civilizace/5491-rozhovor-procma-ceska-spolecnost-ke-slove-duchodce-nestastne-konotace?fbclid=IwAR1mtm5CxQY6fPMmuNgVZStm1QJSBZWDI0YdqbMeUAiArD21Ov89qcUTP70>
 15. Freya, *O nás* [online]. [cit. 14.6.2020]. Dostupné z: <http://www.freya.live/cs/o-nas>
 16. Freya, *Naše kurzy* [online]. [cit. 14.6.2020]. Dostupné z: <https://www.freya.live/cs/nase-kurzy/kurzy>
 17. Freya, *Služby* [online]. [cit. 14.6.2020]. Dostupné z: <https://www.freya.live/cs/sluzby/poradenstvi>
 18. Freya, *Sexuální asistence* [online]. [cit. 14.6.2020]. Dostupné z: <https://www.freya.live/cs/sexualni-asistence/o-sexualni-asistence>
 19. Freya, *Sexuální asistence funguje již rok v České republice* [online]. [cit. 14.6.2020]. Dostupné z: https://www.freya.live/files_public/elfinder/SA.pdf

20. Freya, *Znáte nás z médií* [online]. [cit. 14.6.2020]. Dostupné z: <https://www.freya.live/cs/znate-nas-medii>
21. Freya, *Vše o sexualitě* [online]. [cit. 14.6.2020]. Dostupné z: <http://www.freya.live/cs/vse-o-sexualite/sexualni-asistence>
22. Freya, *Sexuální asistence, Etický zákoník sexuální asistence sexualitě* [online]. [cit. 14.6.2020]. Dostupné z: https://www.freya.live/files_public/elfinder/kodex.pdf
23. Freya, *Seznam asistentů/ek* [online]. [cit. 16.6.2020]. Dostupné z: <https://www.freya.live/cs/sexualni-asistence/seznam-sexualnich-asistentu>
24. Freya, *Sexuální asistence je službou i pro ženy* [online]. [cit. 18.6.2020]. Dostupné z: <https://www.freya.live/cs/o-sexualite/clanky/4/%E2%80%99Esexualni-asistenceje-sluzbou-i-pro...>
25. Freya, *Rozhovor s mužem, který využil služby sexuální asistence* [online]. Dostupné z: https://www.freya.live/files_public/elfinder/stepan.docx.pdf
26. Freya, 2015. *Rozhovor: Lucie Šídová o dvou letech projektu Právo na sex a zavádění sexuální asistence v ČR* [online]. [cit. 14.6.2020]. Dostupné z: https://www.freya.live/files_public/elfinder/Rozhovor.pdf
27. Freya, 2020. *Systémové zavádění práce se sexualitou a vztahy v sociálních zařízeních*, [online], [cit. 14.6.2020]. Dostupné z: <https://www.freya.live/cs/onas/realizovane-projekty/4/systemove-zavadeni-prace-se-sexualitou-a...>
28. Freya, *Zpravodaj národního centra podpory transformace sociálních služeb, 2018. Sexuální asistence* [online]. [cit. 18.6.2020]. Dostupné z: https://www.freya.live/files_public/elfinder/Zpravodaj-15.pdf
29. Freya, 2020. *ADITI: Jak probíhá sexuální asistence v Belgii* [online]. [cit. 22.6.2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Qb2yoQEdHwY>
30. iDnes.cz, 2015. *Česko má první sexuální asistentky. S pohlavním životem pomůžou postiženým* [online]. [cit. 14.6.2020]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/sexualniasistence.A151102_141206_domaci_zt

31. iDnes.tv, 2018. *Sexuální asistentka hendikepovaných: Je to poslání* [online]. Dostupné z: https://tv.idnes.cz/jine-tvare-lasky/sexualni-asistentkahendikepovanych-je-to-poslani.A180927_105222_jine-tvare-lasky_kuko
32. iDnes.tv, 2018. *Kde rodiče nestačí, nastupuje sexuální asistentka* [online]. Dostupné z: https://tv.idnes.cz/jine-tvare-lasky/kde-rodice-destaci-nastupuje-sexualniasistentka.A180921_132922_jine-tvare-lasky_kuko
33. iDnes.tv, 2018. *Tajemství prostituce: jak to vypadá v zákulisí?* [online]. Dostupné z: https://tv.idnes.cz/jine-tvare-lasky/demonizovana-prostituce-jak-to-vypada-vzakulisi.A180831_110752_jine-tvare-lasky_kuko
34. ImpactHub Brno, 2018. *Překročili jsme vlastní stín* [online], [cit. 18.6.2020]. Dostupné z: <https://www.hubbrno.cz/prekrocily-jsme-vlastni-stin/>
35. info.cz, 2018. *Zvyšuje sebevědomí a učí, jak navazovat vztahy. V Česku působí zatím čtyři sexuální asistentky* [online]. [cit. 18.6.2020]. Dostupné z: <https://www.info.cz/magazin/zvysuji-sebevedomi-a-uci-jak-navazovat-vztahy-vcesku-pusobi-zatim-ctyri-sexualni-asistentky-29031.html>
36. IPčko.sk, 2019. *Ako môžu mať ľudia s postihnutím sex?* [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=aGGbo4AUaFo&list=PLbpAozftZ16e1xFvAf5NTdBZERVtzYYZz&index=5&t=114s>
37. iRozhlas, 2018. *Do kurzu sexuální asistence pro handicapované se hlásí i muži. „Začíná další etapa,“ říká lektorka* [online]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/sexualni-asistence- duchodci-postizenifreya-handikap-kurz-sexualni-asistentky_1811250703_och
38. Kvér, 2019. *V Česku začali pracovat dva sexuální asistenci. „Přijímám lidi takové, jací jsou,“ říká Daniel* [online]. Dostupné z: <https://open.spotify.com/episode/4CduKTfIAePBRqybdidNlx>
39. KYDY, 2020. #54 *Sexuální asistence* [online]. Dostupné z: https://open.spotify.com/episode/4XrtKD7J28D5w3Ks5IsIYT?si=VmPOvesbSyWap8yY1_R4-Q
40. Lava podcast, 2020. *Sexuálna asistencia pre zdravotne postihnutých, seniorov a seniorky* [online]. Dostupné z:

- <https://open.spotify.com/episode/07q7JvZ2YwMTvJQdQU6Rjk?si=PkSLufadSkicwC-tVWq2mA>
41. lascivni.cz, 2017. *Sexuální asistence postižených a seniorů má už svou „školu“ – rozhovor* [online]. Dostupné z: <https://www.lascivni.cz/rozhovory/sexualniasistenti-postizenych/#>
 42. Lidovky.cz, 2017. *Sexuální asistentky poskytly postiženým 250 asistencí za rok a půl působení* [online]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/sexualni-asistentkyposkytly-postizenym-250-asistenci-za-rok-a-pulpusobeni.A170327_162218_in_domov_ELE
 43. LlionTV, 2019. *K.Klapilová, R. Androvičová, L. Šídová, P. Hamerníková – Hasta la Vista! –diskuze* (NUDZ, ÚMKP 2.2.2019) [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=LGtN-MmRmOU&feature=youtu.be>
 44. MFDnes.cz, 2017. *Sex nemusí být tabu ani u lidí s postižením* [online]. Dostupné z: <https://www.mfdnes.cz/nahled.aspx?d=4.4.2017&n=MFD&e=JIHLAVA&id=5660766>
 45. Sexuálníasistence.cz, 2018. *Rozhovor s Lucií Šídovou – Sexuální asistence se stala legitimní profesí* [online]. [cit. 18.6.2020]. Dostupné z: <http://www.sexualniasistence.cz/rozhovor-s-lucii-sidovou-sexualni-asistence-sestala-legitimni-profesi/>
 46. Sociální služby, 2018. *Sexualita jako základní životní potřeba* [online]. [cit. 16.6.2020]. Dostupné z: https://www.freya.live/files_public/elfinder/Sexualita1.pdf
 47. Sociální služby, 2018. *Rodina pečující o dítě s postižením aneb Jak řeší/neřeší jeho sexualitu?* [online]. [cit. 16.6.2020]. Dostupné z: https://www.freya.live/files_public/elfinder/kveten.pdf
 48. Sociální služby, 2018. *Sexualita lidí s hendikepem* [online]. [cit. 15.6.2020]. Dostupné z: https://www.freya.live/files_public/elfinder/duben.pdf
 49. Sociální služby, 2018. *Sexualita a vztahy v seniorském věku* [online]. [cit. 16.6.2020]. Dostupné z: https://www.freya.live/files_public/elfinder/seniori.pdf
 50. Sociální služby, 2018. *Sexuální asistence, služba, která vrací lidem chuť do života*[online]. [cit. 15.6.2020]. Dostupné z:

- https://www.freya.live/files_public/elfinder/clanek1.pdf
51. Zakony.centrum.cz, *Trestní zákoník* [online]. [cit. 14.6.2020]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/trestni-zakonik/cast-2-hlava-3-paragraf-189>
52. Vozickar.com, VIDOROVÁ, A. 2019. *Moje postižené dítě a sex?* [online]. Dostupné z: <http://www.vozickar.com/moje-postizene-dite-a-sex/>
53. Žijushandicapem.cz, 2017. *Sexuální asistence funguje již rok v České republice* [online]. Dostupné z: <https://www.zijushandicapem.cz/clanky/spolecnezajmy/sexualni-asistence-funguje-jiz-rok-v-ceske-republice.html>
54. Žijushandicapem.cz, 2016. *Zjistili jsme pro vás – sexuální asistence* [online]. Dostupné z: <http://www.zijushandicapem.cz/clanky/spolecne-zajmy/zjistilismepro-vas-sexualni-asistence.html>

Seznam příloh

Příloha 1 – informovaný souhlas

Příloha 2 – dotazníkový list pro osoby pracující v teoretické rovině

Příloha 3 – dotazníkový list pro osoby pracující v praktické rovině

Příloha 4 – etický kodex

Příloha 1 – informovaný souhlas

INFORMOVANÝ SOUHLAS S VYUŽITÍM VÝZKUMNÉHO MATERIÁLU

Komparace vnímání a postojů organizace Freya a sexuální asistence v České republice na jejím počátku a dnes

zaznamenaného pro účely výzkumného části bakalářské práce

Výzkum probíhá pro účely zpracování bakalářské práce vedené na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze v oboru speciální pedagogika.

Cílem výzkumu je komparovat vnímání a postoje organizace Freya a sexuální asistence v České republice na jejím počátku a dnes

Pro účely výzkumu nejsou důležité osobní údaje respondentů, jako je jméno a bydliště. Dotazníkový list, který vyplníte, bude ihned po jeho pořízení anonymizován. Všechny veřejně přístupné výstupy z výzkumu a jeho analýzy budou citovány anonymně a bude s nimi nakládáno bez vazby na Vaši osobu.

Souhlasím s poskytnutím dotazníkového listu pro účely výše popsáného výzkumného projektu.

V Praze dne.....

Podpis dotazovaného:

Podpis výzkumníka:

Příloha 2 – dotazníkový list pro osoby pracující v teoretické rovině

Dobrý den,

Jmenuji se Tereza Rosolová a srdečně bych Vás chtěla požádat o spolupráci psaní bakalářské práce, kterou píše pod Pedagogickou fakultou UK, kde studuji obor speciální pedagogika. Práce je zaměřená na sexuální asistenci, konkrétně pak na organizaci Freya, na kterou bude zaměřen následující strukturovaný rozhovor s otevřenými odpovědi.

Tímto bych poprosila o zodpovězení následujících otázek, které jsou velmi obecné a je zcela na Vás, jak otázku pojmete, a jak se v ní rozepíšete. Budu vděčná za rozsáhlejší odpovědi, aby byl výstup přesnější.

Vyplněním a zasláním tohoto dotazníkového listu zpět a vyplněním informovaného souhlasu, souhlasíte s použitím odpovědí v mé bakalářské práci.

Srdečně děkuji.

Cíle a výzkumné otázky

Porovnání fungování a vnímání organizace na jejím vzniku a dnes z pohledu členů organizace z různých pozic v teoretické rovině.

1. Chtěla bych Vás poprosit, zda byste se mohl/mohla krátce představit?
2. Jaký byl Váš pohled na sexuální asistenci ještě před začátkem spolupráce s organizací Freya?
3. Jak se změnil Váš pohled na sexuální asistenci po zahájení spolupráce s organizací Freya?
4. Jaké zásadní trendy, změny v pojetí sexuální asistence v České republice za tu dobu nastaly?

Příloha 3 – dotazníkový list pro osoby pracující v praktické rovině

Dobrý den,

Jmenuji se Tereza Rosolová a srdečně bych Vás chtěla požádat o spolupráci psaní bakalářské práce, kterou píše pod Pedagogickou fakultou UK, kde studuji obor speciální pedagogika. Práce je zaměřená na sexuální asistenci, konkrétně pak na organizaci Freya, na kterou bude zaměřen následující strukturovaný rozhovor s otevřenými odpovědi.

Tímto bych poprosila o zodpovězení následujících otázek, které jsou velmi obecné a je zcela na Vás, jak otázku pojmete, a jak se v ní rozepíšete. Budu vděčná za rozsáhlejší odpovědi, aby byl výstup přesnější.

Vyplněním a zasláním tohoto dotazníkového listu zpět a vyplněním informovaného souhlasu, souhlasíte s použitím odpovědí v mé bakalářské práci. Budu zcela respektovat přání zůstat v anonymitě a nikde nepoužiji informace, které proběhly během naší e-mailové konverzace.

Srdečně děkuji.

Cíle a výzkumné otázky

Porovnání fungování a vnímání organizace na jejím vzniku a dnes z pohledu členů organizace z různých pozic v praktické rovině.

1. Chtěla bych Vás poprosit, zda byste se mohl/mohla krátce představit? Pokud chcete zůstat v anonymitě, samozřejmě to respektuji, poprosila bych pouze o velmi obecný popis.
2. Jaký byl Váš pohled na sexuální asistenci ještě před působením v organizaci Freya?
3. Jak se změnil Váš pohled na sexuální asistenci po zahájení spolupráce s organizací Freya?
4. Jaké zásadní trendy, změny v pojetí sexuální asistence v České republice za dobu Vaší spolupráce s organizací nastaly?
5. Sexuální asistence je velmi záslužná práce, avšak velmi intimní. Jakým způsobem zasahuje do Vaše osobního života?

6. Pokud byste se sexuální asistencí skončila, jaké byste k tomu měla důvody?

ETIKA PRÁCE SEXUÁLNÍHO ASISTENTA/ASISTENTKY – SEZNAM DOPORUČENÍ¹

Tento dokument představuje doporučený etický kodex sexuálních asistentů/asistentek. Jeho dodržování napomůže poskytování služeb na co nejvyšší úrovni.

SEXUÁLNÍ ASISTENTI/ASISTENTKY by se měli těmito doporučeními řídit.

Co je sexuální asistence?

Sexuální asistent/ asistentka nabízí podpůrné aktivity pro lidi s hendikepem, seniory a seniorky a pomáhají jim naplňovat jejich potřeby v oblasti sexuality. Jedná se například o poradenství v oblasti sexuality a vztahů, možnost mluvit o svých tématech z této oblasti, hledání intimního prostoru, možnost dotýkat se poprvé svého těla, nácvik masturbace, doteky, společnou nahotu, koupel, nákup erotických pomůcek, masáže, od klasických po erotické, sexuální interakce, kam patří i sex atd.

Účí je akceptovat své tělo a jak jej přijímat, mít rád, jak posílit motorické a senzorní vnímání.

Základní zásady

Všeobecný etický rámec, o který se tento etický kodex opírá, zahrnuje zásadu vzájemné úcty (klient/ka a poskytovatel/ka služby), uvědomění si role třetích osob při realizaci služby (rodina klienta/ky, osobní asistent/ka) a absolutní respektování intimního charakteru samotného okamžiku této služby.

Profesionální sexuální asistence je pravidelná, příležitostná či přechodná služba, která podléhá svobodnému souhlasu, dodržování platných zákonů a zásadě ochrany zdraví všech protagonistů/ek. Dobrovolný závazek SEXUÁLNÍCH ASISTENTŮ/ASISTENTEK, že budou pracovat v souladu s tímto kodexem pro SEXUÁLNÍ ASISTENTY/ASISTENTKY, je zárukou kvality.

Všem dospělým jakéhokoliv věku, kteří mají hendikep (dále jen „klienti/ky“) se sexuální asistence nabízí s cílem rozvinout jejich smyslové prožívání a sexualitu v širším slova smyslu. Sexuální asistent/ka se zavazuje k tomu, že bude svoje služby poskytovat s hlubokým respektem ke klientovi/ce, tak aby podpořil/a jeho sebeurčení (prožívání vlastní sexuality a potřeb) a zajistil/a mu co nejvyšší úroveň spokojenosti a bezpečí.

Status

Jedná se o osoby, které se rozhodly poskytovat sexuální asistence, jednájí vlastním jménem. SEXUÁLNÍ ASISTENT/ASISTENTKA nejprve absolvuje řádné proškolení v kurzu pro sexuální asistentky/asistenty, aby zajistil/a co nejvyšší kvalitu svých služeb.

SEXUÁLNÍ ASISTENTI/ASISTENTKY podstupují pravidelné supervize a účastní se speciálních doplňkových školení, která jim poskytnou potřebné informace.

1. HODNOTY

- a. Veškeré aktivity sexuální asistence, veřejné (ve spolupráci se třetími osobami) či soukromé (pouze mezi klientem/kou a asistentem/kou), budou naplněny snahou naslouchat, empatií, respektem a diskretností.
- b. SEXUÁLNÍ ASISTENT/KA ctí poskytování služby základní etické normy; respektovat bude zejména autonomii, sebeurčení a důstojnost klienta/ky.
- c. „Primum non nocere“ (přel. především neškodit) – SEXUÁLNÍ ASISTENT/ASISTENTKA vždy jedná a poskytuje služby tak, aby nepoškodil/a svého klienta/ku.
- d. SEXUÁLNÍ ASISTENT/ASISTENTKA musí být schopný/á kdykoliv ospravedlnit svoje jednání (v rámci nabídky, poskytování služby, zaujetí veřejného stanoviska) v souladu s hodnotami, kterými se řídí jeho/její praxe.

¹ Kodex byl inspirován převzatými kodexy od organizace SEHP, C. A. Diserens: RECOMMANDATIONS DEONTOLOGIQUES POUR L'ASSISTANCE SEXUELLE, 2009 a organizace InSeBe, E. Hassler, E. Zylka: Ethische Vereinbarung für Intime Assistenz, 2014.

- a. K poskytnutí služby dojde v čase, na kterém se shodly všechny strany, jež jsou do procesu nějakým způsobem zapojeny. Jakákoliv změna či zrušení ze strany SEXUÁLNÍHO ASISTENTA/ASISTENTKY musí být nahlášeno co nejdříve.
- b. Prostředí garantující bezpečí a intimitu hledá SEXUÁLNÍ ASISTENT/ASISTENTKA společně s klientem/kou.
- c. Místo schůzky bude přístupné, pohodlné a prostorné, bude nabízet optimální hygienické podmínky (sprcha, ručníky, toaleta, lůžkoviny...) a diskrétnost (možnost zamknout dveře, závěsy, absence hluku atd.) a bude přizpůsobené hendikepu klienta/ky.

8. ODMĚNA

- a. SEXUÁLNÍ ASISTENT/ASISTENTKA vždy dopředu informuje klienta/ku o způsobu výpočtu výše odměny tak, aby klientovi bylo zřejmé, jakou částku zaplatí za služby, o které by měl zájem. Sdělí preferovaný způsob úhrady odměny (před poskytnutím služby či jinak) a zjišťuje, zda takový způsob vyhovuje i klientovi/ce.
- b. SEXUÁLNÍ ASISTENT/ASISTENTKA vždy informuje klienta/ku o způsobu úhrady nákladů na dopravu. (tedy zda přičítají k ceně služby, v jakém rozsahu, jak vysoké náklady na dopravu do smlouvaného místa odhadem budou...).

Shrnutí – každý asistent/asistentka se primárně řídí následující přísahou:

Ctím a respektuji své bližní, nezávisle na původu, rase, pohlaví, rodném jazyce, věku, kultuře, způsobu života, náboženství, světonázorovém nebo politickém přesvědčení, zdraví, vizáži, vzdělání, vývoji a sociální příslušnosti. Akceptuji autonomii a důstojnost svých bližních a právo na jejich sebeurčení.

Pracuji nezávisle, samostatně a také bez spojitosti s politickými nebo církevními institucemi a jsem zavázán/a klientům/kám, pro které pracuji. Stojím si za svými vlastními politickými, náboženskými a duchovními názory. Dbám o to, abych pro klienta/ku byl/a stále pouze osobou, která je k němu/k ní ve vztahu realizátor/ka domluvené služby. Svou práci se zavazuji k mlčenlivosti. Jednám s nejlepším vědomím a svědomím a stanovuji si vlastní odpovědnost a cíl své asistenční práce. Jsem si vědom/a svých možností a hranic. Asistence, rituály, události apod. připravuji po oboustranné dohodě. Za svoji práci mám nárok na adekvátní odměnu. Detaily budou vyjasněny předem.

V Praze:.....

Podpis asistenta/asistentky:.....